

สรุปลผลการดำเนินงาน

๙ ปี ของการปฏิรูปการศึกษา

(พ . ศ . ๒ ๕ ๔ ๒ - ๒ ๕ ๕ ๑)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มีการประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๒ นับเป็นเวลา ๙ ปีแล้วที่ประเทศไทยได้พยายามปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ตั้งแต่การปฏิรูปการเรียนรู้ การปฏิรูปโครงสร้าง การปฏิรูปการบริหาร และการจัดการศึกษา การปฏิรูปการเงินเพื่อการศึกษา การปฏิรูปการผลิตและพัฒนาครู รวมถึงการปฏิรูประบบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้มีการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งพบว่าบางเรื่องทำได้สำเร็จตามกฎหมาย เช่น การรวมทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี เข้าเป็นกระทรวงเดียวกันเพื่อความเป็นเอกภาพด้านนโยบาย มีการจัดระเบียบบริหารราชการแบบเขตพื้นที่การศึกษา มีการจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม มีบางเรื่องที่ยังเป็นปัญหาต้องเร่งพัฒนาปรับปรุง เช่น คุณภาพการศึกษา การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา การปฏิรูปการเงินเพื่อการศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่ต้องการการสานต่อหรือต่อยอด เช่น การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาคุณภาพครู การบริหารและการจัดการศึกษา การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานฯ จึงได้จัดทำสรุปผลการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคในการปฏิรูปการศึกษาในช่วง ๙ ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ รวมทั้งให้ข้อเสนอประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการต่อไป เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงและปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งหาแนวทางการแก้ไข เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาสู่ผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

(รองศาสตราจารย์ชงทอง จันทรางศุ)

เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

ประเด็นที่ ๑	การพัฒนาคุณภาพการศึกษา/ผู้เรียน	๒
	๑.๑ ผู้เรียนทั่วไป	๒
	๑.๒ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ	๙
ประเด็นที่ ๒	การผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา	๑๒
ประเด็นที่ ๓	การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วม	๑๘
	๓.๑ การกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา	๑๘
	๓.๒ การกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	๒๓
	๓.๓ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของเอกชน	๒๕
	๓.๔ การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของครอบครัว	๒๗
ประเด็นที่ ๔	การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา	๒๘
ประเด็นที่ ๕	การผลิตและพัฒนากำลังคน	๓๔
ประเด็นที่ ๖	การเงินเพื่อการศึกษา	๓๙
ประเด็นที่ ๗	เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	๔๖
ประเด็นที่ ๘	กฎหมายการศึกษา	๔๘
ประเด็นที่ ๙	การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	๕๑
ภาคผนวก		๕๗
เอกสารอ้างอิง		๖๗

สรุปผลการดำเนินงาน ๙ ปี ของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. ๒๕๔๒ - ๒๕๕๑)

ความเป็นมา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ เป็นกรอบนโยบาย แนวทางในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ ซึ่งหน่วยงานทางการศึกษาในประเทศไทยได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาตามกรอบแนวทางที่กำหนดดังกล่าว ตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๑) นับเวลาได้ประมาณ ๙ ปี

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้มีการติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษามาเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากการติดตามประเมินผลที่ผ่านมาได้พบประเด็นที่มีความก้าวหน้าและที่เป็นปัญหาที่ควรเร่งดำเนินการพัฒนา สำนักงานฯ จึงมีการประชุมปรึกษาหารือเรื่องยุทธศาสตร์เพื่อความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง และได้นำเสนอที่ประชุมผู้บริหารองค์กรหลัก ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบให้ดำเนินการใน ๙ ประเด็น

สำนักงานฯ จึงได้ดำเนินการจัดทำรายงานผลการปฏิรูปการศึกษา ในช่วง ๙ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.๒๕๔๒ – ๒๕๕๑) โดยการสังเคราะห์จากเอกสาร การประเมินที่ผ่านมาและจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ใน ๙ ประเด็นคือ ๑) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา/ผู้เรียน ๒) การผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ๓) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร และการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วม ๔) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ๕) การผลิตและพัฒนากำลังคน ๖) การเงินเพื่อการศึกษา ๗) เทคโนโลยี การศึกษา ๘) กฎหมายการศึกษา และ ๙) การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษา นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา/ผู้เรียน

๑.๑ ผู้เรียนทั่วไป

๑.๑.๑ ผลการดำเนินงาน

๑) **ระดับปฐมวัย** ในภาพรวมพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการทาง ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมอยู่ในระดับสูง พัฒนาการด้านสติปัญญาต่ำกว่าด้าน อื่น จากผลการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) รอบแรก ในปี ๒๕๔๘ พบว่าสถาน ศึกษาระดับปฐมวัย ๘,๒๗๖ แห่ง มีโรงเรียนที่ผ่านการประเมินอยู่ในระดับ “ดี” จำนวนร้อยละ ๓๔.๑๔ มีโรงเรียนร้อยละ ๙๕.๔ ที่ผู้เรียนมีสุขภาพกาย สุขภาพใจ และสุขนิสัยดี ร้อยละ ๗๑.๓ ที่ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะ นิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา และร้อยละ ๘๔.๕ มีคุณธรรม จริยธรรมและ ค่านิยมที่พึงประสงค์อยู่ในระดับดี โรงเรียนที่ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์มีเพียงร้อยละ ๑๑.๑ มีความรู้และทักษะที่จำเป็น ตามหลักสูตร ร้อยละ ๑๘.๒ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

รักการเรียนรู้ ร้อยละ ๒๘.๑ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีสถานศึกษาที่สามารถพัฒนานักเรียนระดับปฐมวัยให้มีพัฒนาการพื้นฐานในเชิงวิชาการ และความคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับน้อย คือ ร้อยละ ๑๑-๒๘ เท่านั้น ส่วนการประเมินในรอบสอง ปี ๒๕๔๘-๒๕๕๑ พบว่าสถานศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัย จำนวน ๒๐,๑๘๔ แห่ง มีร้อยละ ๘๐.๔ ที่ได้มาตรฐาน และร้อยละ ๑๙.๖ (๓,๙๕๕ แห่ง) ที่ต้องได้รับการพัฒนา

๒) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะแผนกเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์ลดลงอย่างต่อเนื่องทุกวิชาในช่วงเวลา ๕ ปี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ แนวโน้มของคะแนนผลสัมฤทธิ์ไม่ต่างกัน คือมีแนวโน้มลดลง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ช่วงปี ๒๕๔๖ - ๒๕๔๗ และปี ๒๕๕๐ ในวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ ทุกวิชา แต่ในปี ๒๕๕๐ วิชาหลักดังกล่าวมีเพียงวิชาภาษาไทยที่ได้คะแนนเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ ๕๐ สำหรับผลจากการประเมินของ สมศ. รอบแรกในช่วงปี ๒๕๔๔ - ๒๕๔๘ จำนวน ๓๐,๐๑๐ แห่ง พบว่าโรงเรียนที่สามารถจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มาตรฐานด้านความรู้ ความสามารถทางวิชาการ ๓ มาตรฐาน โดยเฉลี่ย มีเพียงร้อยละ ๑๐.๔-๒๔.๐ โดยมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีในเรื่องผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง มีเพียงร้อยละ ๑๐.๔ เรื่องมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร อยู่ในระดับดี มีเพียงร้อยละ ๑๑.๔ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ ๒๔.๐ ส่วนผลการประเมินภายนอกของ สมศ.รอบสอง ปี ๒๕๔๘-๒๕๕๑ พบว่าสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำนวน ๒๒,๔๒๕ แห่ง มีร้อยละ ๗๙.๗ ที่ได้มาตรฐาน และร้อยละ ๒๐.๓ ที่ต้องได้รับการพัฒนา

๓) ระดับอาชีวศึกษา การผลิตกำลังแรงงานระดับอาชีวศึกษา ไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในสถานประกอบการ ผู้สำเร็จการอาชีวศึกษามีสมรรถนะ และทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ในบางส่วน สำหรับผลการประเมินภายนอก ของ สมศ. ในรอบแรกปี ๒๕๔๔-๒๕๔๘ จำนวน ๗๖๕ แห่ง พบว่าอัตราการได้งาน ทำภายใน ๑ ปี และการประกอบอาชีพอิสระของผู้จบการศึกษาทั้งระดับ ปวช. และ ปวส. อยู่ในเกณฑ์ต่ำ คือ ระดับ ปวช. ร้อยละ ๑๒.๕ และ ๖.๒๕ ตามลำดับ และ ระดับ ปวส. ร้อยละ ๒๖.๕๓ และ ๖.๑๙ ตามลำดับ ส่วนระดับความพึงพอใจ ของผู้ประกอบการต่อนักศึกษาของสถานศึกษาทุกประเภทอยู่ในเกณฑ์ดี สำหรับการประเมินภายนอกในรอบสอง ปี ๒๕๔๘-๒๕๕๑ พบว่าสถานศึกษา อาชีวศึกษา ๕๔๙ แห่ง มีร้อยละ ๘๙.๖ ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน และร้อยละ ๑๐.๔ ที่ต้องได้รับการพัฒนา

๔) ระดับอุดมศึกษา คุณภาพโดยรวมยังไม่น่าพึงพอใจมากนัก ไม่ว่าจะพิจารณาในเรื่องของงานวิจัย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ รวมทั้งการเปรียบเทียบในระดับนานาชาติ การผลิตกำลังแรงงาน ระดับอุดมศึกษาไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในสถาน ประกอบการ สำหรับผลการประเมินภายนอกของ สมศ. รอบแรกในช่วงปี ๒๕๔๔-๒๕๔๘ จำนวน ๒๖๐ แห่ง พบว่า สถาบันที่จัดว่ามีมาตรฐานเป็นที่ ยอมรับได้ ๑๒๔ แห่ง (ร้อยละ ๔๗.๖๙) อยู่ในขั้นที่ยอมรับอย่างมีเงื่อนไข ๑๑๕ แห่ง และอยู่ในขั้นที่ไม่ได้รับการรับรอง ๒๑ แห่ง ส่วนการประเมิน ภายนอกในรอบสอง ปี ๒๕๔๘-๒๕๕๑ พบว่าสถาบันอุดมศึกษา ๑๕๔ แห่ง มีร้อยละ ๙๔.๘ ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน

๕) การศึกษานอกระบบ การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสามารถให้การศึกษแก่ประชาชนในลักษณะต่างๆ ได้เกินกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้เกือบทุกปี และได้มีการดำเนินการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ของการศึกษานอกโรงเรียน มีการจัดการศึกษาทางไกลให้ผู้ที่อยู่ห่างไกลเรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ แต่ผลที่เกิดกับผู้เรียนในด้านความรู้วิชาสามัญยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐานของผู้เรียนในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (เดิม) พบว่าจะคะแนนเฉลี่ยในทุกวิชา ต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ และต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน

๖) การจัดการศึกษาในภาพรวม ในช่วง พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๕๐ ประชากรไทยอายุ ๑๕ ปีขึ้นไปที่ไม่รู้หนังสือเพิ่มขึ้น คือจากร้อยละ ๔.๗ ในปี ๒๕๔๕ เป็น ๗.๔ ในปี ๒๕๕๐ (สถิติของ IMD) การประเมินของ PISA ในปี ๒๕๔๖ และปี ๒๕๔๙ พบว่าเด็กไทยอายุ ๑๕ ปี มีความสามารถในการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ต่ำกว่าเด็กในกลุ่มประเทศ OECD มาก และมีการวิจัยพบว่าเด็กไทยมีการอ่านหนังสือน้อยมาก นอกจากนี้ จากการจัดอันดับของ IMD ในปี ๒๕๔๗-๒๕๕๑ จำนวน ๕๑-๕๕ ประเทศ พบว่าสมรรถนะของประเทศไทยในภาพรวมอยู่ในลำดับที่ ๒๖, ๒๕, ๒๙, ๓๓ และ ๒๗ ตามลำดับ สมรรถนะด้านการศึกษาของไทยปี ๒๕๕๑ อยู่ในอันดับที่ ๔๓ มีระบบการศึกษาที่ตอบสนองความสามารถในการแข่งขัน อยู่ในลำดับที่ ๒๔ และผลของการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาในระดับนานาชาติของ The Times Higher Education Supplement (THES) ในปี ๒๕๔๙ ที่เปรียบเทียบสถาบันอุดมศึกษาทั่วโลก ๕๒๐ แห่ง มีมหาวิทยาลัยไทยติดอันดับเพียง ๗ แห่ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. “สมรรถนะการ ศึกษาไทยในเวทีสากล”, ๒๕๕๑)

๑.๑.๒ ปัญหาการดำเนินงาน

๑) การศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลจากการทดสอบระดับชาติ พบว่า คุณภาพผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งสาเหตุอาจเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย ปัจจัยหลักคือครู โรงเรียนจำนวนหนึ่งขาดแคลนครู บางแห่งไม่มีครูสอนเฉพาะวิชา หรืออาจเกิดจากหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เน้นการท่องจำ ไม่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ทำให้ผู้เรียนเบื่อการเรียน ไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ไม่เน้นการฝึกภาคปฏิบัติ และไม่เน้นการฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา นอกจากนี้ ยังมีปัญหาขาดความเชื่อมโยงระหว่างระบบประกันคุณภาพภายในกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

๒) การอาชีวศึกษา หลักสูตรการศึกษาขาดความชัดเจนว่า จะให้ผู้สำเร็จการศึกษาเข้าศึกษาต่อในระดับสูงหรือเข้าทำงาน และยังไม่สามารถสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานได้จริงเนื่องจากเทคโนโลยีของงานเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความสูญเปล่าและซ้ำซ้อนในการพัฒนากำลังแรงงาน เนื่องจากผู้ที่จบการศึกษาแล้วต้องเข้ารับการฝึกอบรมก่อนปฏิบัติงานอีกครั้งจากสถานประกอบการ นอกจากนี้ เด็กไม่นิยมเรียนอาชีวศึกษา ทำให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาออกกลางคันจำนวนมาก โดยอัตราการคงอยู่ของนักศึกษา ปวช.ปีการศึกษา ๒๕๕๐ เท่ากับร้อยละ ๖๖.๙ (เข้า ปวช. ๑ ปี ๒๕๔๘ เรียนปวช.๓ ปี ๒๕๕๐) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา “สถิติการศึกษาของประเทศ ปีการศึกษา ๒๕๕๐”, ๒๕๕๑) ซึ่งเป็นปัญหาของประเทศที่ขาดกำลังแรงงานระดับกลางที่มีคุณภาพ

๓) ระดับอุดมศึกษา สถาบันการศึกษามีคุณภาพแตกต่างกันมาก จัดการเรียนการสอนเชิงพาณิชย์ และเน้นการผลิตบัณฑิตเชิงปริมาณ

การจัดหลักสูตร การเรียนการสอนขาดการเน้นฝึกภาคปฏิบัติและการเชื่อมโยงกับการทำงาน ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาขาดคุณลักษณะที่ผู้ใช้ต้องการ นักศึกษาไทยร้อยละ ๘๓ เรียนอยู่ในสถาบันที่เน้นด้านทฤษฎีหรือสาขาวิชาที่เน้นความรู้ภาควิชาการ มีเพียงร้อยละ ๑๗ ที่เรียนในสถาบันที่เน้นการปฏิบัติและเทคนิค เพื่อมุ่งสู่การทำอาชีพที่ต้องลงมือกระทำ (UNESCO Institute for Statistics (UIS) ปี ๒๕๔๙) นอกจากนี้ ผู้เรียนมีอัตราการตกและออกกลางคันสูงในช่วงปีแรก ทำให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ

๔) สถาบันการศึกษา มีคุณภาพแตกต่างกันมาก ทำให้ต้องแข่งขันแย่งกันเข้าโรงเรียนและมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีชื่อเสียง ทำให้ทั้งผู้เรียนพ่อแม่ผู้ปกครอง รวมทั้งครูต้องเคร่งเครียด

๕) ระบบการประกันคุณภาพ ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสมศ. พบว่าผู้สำเร็จการศึกษายังไม่มีคุณภาพตามที่คาดหวัง การประกันคุณภาพ ควรเน้นผลที่ได้จากสถาบันการศึกษามากกว่าเน้นที่ตัวกระบวนการทำงาน

๑.๑.๓ ประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการ

จากรายงานการสังเคราะห์สภาวะการณ์และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาไทยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้เสนอประเด็นเร่งด่วนที่ต้องแก้ไขไว้ดังนี้

๑) ความสามารถในการอ่านและเขียน มีประชากรที่ยังไม่รู้หนังสือ และเด็กมีความสามารถในการอ่านอยู่ในระดับต่ำกว่าพื้นฐาน อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ เป็นภาวะวิกฤติที่ต้องหาทางแก้ไขอย่างเร่งด่วน

๒) การใช้งบประมาณในลักษณะที่เป็นกลไกขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา แทนการใช้งบประมาณในลักษณะของการรักษาสถานภาพของ

สถานศึกษา (supply side) ในประเทศที่มีการปฏิรูปการศึกษา ก่อนประเทศไทย เช่น เกาหลี นำเงินที่เก็บจากภาษีสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของคน เช่น สุรา และบุหรี่ มาจัดสรรเพื่อการศึกษา โดยจะให้เงินอุดหนุนแก่โรงเรียนที่มีจุดเด่นทางนวัตกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้มีกำลังทำงานเพิ่มขึ้นและเพื่อขยายผลสู่โรงเรียนอื่น ในส่วนของการศึกษาในระดับ อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา ต้องเน้นอุดหนุนการสร้างศูนย์ความเป็นเลิศตามสาขาวิชา หรือตามการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ ในขณะที่สถานศึกษาทั่วไป จะได้รับงบประมาณตามพื้นฐานของการจัดการศึกษาอย่างเพียงพอ

๓) การเปลี่ยนวิธีคิดในการบริหารจัดการการศึกษาให้มีจุดเน้นมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันการทำงานมีลักษณะเป็นการทำงานประจำตามเป้าหมายของการศึกษาแต่ละระดับ แต่หากต้องการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพของประเทศ รัฐอาจต้องแสดงความเข้มแข็งทางวิชาการที่มีวิสัยทัศน์อย่างแจ่มแจ้งชัดเจน และกล่าวให้เป็นแนวทางเดียวกันว่า แต่ละปีการศึกษาการศึกษานั้น แต่ละระดับจะเน้นที่เรื่องอะไร เช่น เน้นการสร้างความแข็งแกร่งในเรื่องคณิตศาสตร์ หรือเน้นเรื่องการเพิ่มทักษะฝีมือในเรื่องใดเรื่องหนึ่งในสายอาชีวศึกษา เป็นต้น

๔) การถ่ายโอนความรู้ระหว่างสถาบันอุดมศึกษา อาชีวศึกษา กับภาคเอกชน ในช่วงเวลาที่ผ่านมาเอกชนกับสถาบันการศึกษามีความร่วมมือทางวิชาการกันไม่มากนักคืออยู่ในระดับ ๔.๓๙ คะแนน จากคะแนนเต็ม ๑๐ ในปัจจุบัน ภาคเอกชนมีการเคลื่อนไหวค้นหาคำรู้ใหม่หรือรับความรู้ใหม่จากภายนอกประเทศได้รวดเร็วและมากกว่าการเรียนรู้ร่วมกัน หรือการใช้ภูมิรู้จากเอกชน จะเป็นตัวช่วยพัฒนาภูมิรู้ของสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนได้อย่างดี

๕) การเพิ่มความหลากหลายของการจัดการศึกษา ในงานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่า ภาคเอกชนสามารถจัดการศึกษาได้มีคุณภาพสูงกว่าสถาบันของรัฐ รัฐควรเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายสามารถจัดการศึกษาได้ในลักษณะที่เป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชน การยกเลิก หรือลดเลิกนโยบาย ทำที่ และกฎระเบียบบางประการที่เป็นข้อจำกัดของการศึกษาภาคเอกชน ควรเป็นสิ่งที่เร่งกระทำ

๖) การสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการประกันคุณภาพสถาบันการศึกษาทุกระดับต้องมั่นใจในตนเองว่าผู้ที่จบจากสถาบันการศึกษาของตนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่สถาบันนั้นกำหนด ผู้ที่จบสายอาชีพหรือวิชาชีพจากอุดมศึกษาต้องมั่นใจว่ามีสมรรถนะทางวิชาชีพตามที่ต้องการ และสามารถตรวจสอบได้ การประกันคุณภาพจึงควรเน้นผลที่ได้จากสถาบันการศึกษามากกว่าเน้นที่ตัวกระบวนการทำงาน ซึ่งเป็นเรื่องที่สถาบันการศึกษาแต่ละแห่งจะดูแลกันเอง

๑.๒ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ

๑.๒.๑ ผลการดำเนินงาน

ระบบการศึกษาไทยยังไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้ที่มีความสามารถพิเศษได้เท่าที่ควร จึงพบว่าเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยละ ๓ ของแต่ละด้าน/สาขา ไม่ได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม เป็นจำนวนไม่น้อยด้วยสาเหตุต่างๆ อาทิ พ่อ - แม่ ผู้เลี้ยงดู ครู-อาจารย์ ไม่รู้จักสังเกตแวความสามารถพิเศษตั้งแต่เล็ก บางรายทราบว่าเด็กมีแวความสามารถพิเศษ แต่ไม่ทราบวิธีการอบรมเลี้ยงดูให้การศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งระบบการศึกษาไทยยังไม่สามารถรองรับเด็กเหล่านี้ได้ ทำให้ประเทศสูญเสียบุคคลระดับมัธยมศึกษาของประเทศตั้งแต่ยังเด็ก

การดำเนินงานจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษของประเทศไทย ได้ดำเนินการใน ๓ รูปแบบ คือ ๑) จัดตั้งเป็นโรงเรียนเฉพาะทาง ๒) การเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ และ ๓) การสอนเสริมและจัดกิจกรรมพิเศษ ในโรงเรียนหน่วยงานทั่วไป

๑.๒.๒ ปัญหาการดำเนินงาน

การศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษของประเทศไทย มีพัฒนาการที่ล่าช้าเนื่องจากมีปัญหาและอุปสรรคที่ต้องการการแก้ไขดังนี้

- ๑) ขณะนี้ประเทศไทยมีองค์กรกลางระดับชาติ คือ สถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้ (สสอน.) (Institute for Gifted and Innovative Learning) ที่จะรองรับการดำเนินงานในเรื่องนี้ แต่การดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องยังไม่เห็นผลที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ทั้งนี้ เนื่องจากขาดการวางระบบและกลไกที่จะค้นหาและพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ จึงยังทำได้ไม่กว้างขวาง ขาดการประสานการดำเนินงานที่เชื่อมต่อกัน ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน การดำเนินงานยังแยกเป็นส่วนๆ ไม่เป็นระบบครบวงจร จึงทำให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเต็มตามศักยภาพ รวมทั้งโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการดำเนินการให้แก่กลุ่มนี้เป็นพิเศษกว่าเด็กทั่วไป นอกจากนี้ ยังขาดการเชื่อมโยงระหว่างองค์กรทางการศึกษากับองค์กรเครือข่ายสนับสนุนต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เช่น องค์กรด้านจิตวิทยา การแพทย์ การบำบัด ที่จะต้องร่วมมือกันในการพัฒนาเด็กอย่างเป็นสหวิทยาการ
- ๒) ประชาชนส่วนใหญ่และผู้ที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ ความเข้าใจ และมองไม่เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องช่วยกันสร้างสรรค์ผู้นำให้แก่ประเทศ จึงมีผลต่อการจัดสรรงบประมาณและการระดมทรัพยากร เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานในเรื่องนี้อย่างจริงจัง

๓) บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงโดยเฉพาะครูผู้สอน รวมถึงพ่อแม่ ผู้ปกครอง ยังมีความเข้าใจผิดและไม่ทราบถึงแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสม ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ ทำให้เด็กกลุ่มนี้ ถูกปล่อยปละละเลย ขาดการพัฒนาและช่วยเหลือจนกลายเป็นกลุ่มเด็กที่มีปัญหาไปในที่สุด

๔) องค์ความรู้และเครื่องมือที่ใช้ในการค้นหา บ่งชี้ และพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ รวมทั้งประสบการณ์ในเรื่องนี้ประเทศไทยมีน้อยมาก ไม่เพียงพอ สถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตบุคลากรในเรื่องนี้โดยตรงมีเพียง สถาบันเดียวคือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งผลิตบุคลากรระดับปริญญาโท-เอกได้ปีละไม่มากนัก และผู้ที่จบไปมักมิได้รับมอบหมายให้ ปฏิบัติงานตามความรู้ที่ได้รับไป

๕) การขาดองค์ความรู้ในเรื่องนี้ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การศึกษา ในโรงเรียนเฉพาะทางหรือโรงเรียนทั่วไปที่มุ่งความเป็นเลิศในด้านต่างๆ ยังเป็นไปอย่างไม่ถูกต้องตามหลักวิชา เป็นผลให้ไม่สามารถดำเนินการได้ บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้เท่าที่ควรจะเป็น

๑.๒.๓ ประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการ

๑) พัฒนาส่งเสริมเด็กที่มีความสามารถพิเศษอย่างจริงจัง เป็นระบบ เช่น พัฒนาองค์ความรู้รวมทั้งเครื่องมือในการค้นหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

๒) ส่งเสริม/ผลิตบุคลากรที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้มากขึ้นอย่างเร่งด่วน

๓) ปรับแก้กฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษตามศักยภาพของเด็ก เช่น ให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษสามารถข้ามชั้นเรียนไปเรียนในระดับที่ตรงกับศักยภาพที่แท้จริง

๔) ผลักดันให้เกิดแผนงานหลักในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษให้หลากหลาย ครอบคลุมศักยภาพของมนุษย์อย่างรอบด้าน

๕) จัดตั้งศูนย์เสาะหาและพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษในทุกภูมิภาค โดยให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีความสามารถในแต่ละสาขา ร่วมบริหารและจัดการ

ประเด็นที่ ๒ การผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

๒.๑ ผลการดำเนินงาน

๑) **การผลิตครู** คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบให้มีการผลิตครูระดับปริญญาตรี (หลักสูตร ๕ ปี) ใน ๘ สาขาวิชา ตามแผน ๓ ปี (๒๕๔๗ – ๒๕๔๙) ปีละ ๒,๕๐๐ คน รวม ๗,๕๐๐ คน โดยเปิดรับนักศึกษา รุ่นที่ ๑ เมื่อปีการศึกษา ๒๕๔๗ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ๕๐ แห่ง มีนักศึกษาเข้าศึกษา ๒,๑๓๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๕๖ ของเป้าหมายที่กำหนด ระหว่างการศึกษามีนักศึกษาบางส่วนลาออก บางส่วนผลการศึกษาไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดต้องออกจากโครงการ ในปี ๒๕๕๑ มีนักศึกษาเหลืออยู่ในโครงการ ๒,๐๕๑ คน (ร้อยละ ๘๒.๐๔ ของเป้าหมาย) ที่จะจบการศึกษาในเดือนมีนาคม ๒๕๕๒ ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก ฉบับ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๑) โดยนักศึกษาได้รับทุนการศึกษาตลอดหลักสูตรปีละ ๘๔,๐๐๐ บาท/คน และมีการดำเนินการเพียงรุ่นเดียว สำหรับรุ่นที่ ๒ และ ๓ นั้น รัฐบาลได้ระงับการให้ทุน

นอกจากนี้ มีโครงการส่งเสริมและผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.) เป็นความร่วมมือของ ๓ หน่วยงาน

คือ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) และกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่มีความสามารถพิเศษ และมีความศรัทธาในอาชีพครู และแก้ปัญหาการขาดแคลนครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยเริ่มดำเนินการระยะที่ ๑ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙ และสิ้นสุดในปี ๒๕๔๕ และระยะที่ ๒ เริ่มเมื่อปี ๒๕๔๖ มีผู้เข้าเรียนและจบการศึกษาได้รับการบรรจุเป็นครูผู้ช่วย ๕ ปีย้อนหลัง ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๖ - ๒๕๕๐ รวมประมาณ ๑,๕๐๐ คน

๒) การพัฒนาครู มีโครงการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ โดยจัดให้มีระบบข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีการวิจัยและพัฒนา นโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยทำการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ศึกษาหาแนวทางการพัฒนาครูทั้งในและต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จ ปรับหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะ โดยปรับหลักเกณฑ์ด้านคุณสมบัติของผู้รับการประเมิน วิธีการประเมินที่พิจารณาจากพฤติกรรมและกระบวนการทำงาน ประจักษ์พยานเอกสารที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อพัฒนาการของผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ (สรุปผลการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลของกระทรวงศึกษาธิการในรอบ ๖ เดือน (กุมภาพันธ์ – สิงหาคม) ๒๕๕๑, หน้า ๓)

๓) การขาดแคลนครู คณาจารย์ มีการขาดแคลนครูคณาจารย์ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพอย่างต่อเนื่องโดยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษาขาดครูประมาณ ๖๐,๐๐๐ คน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาขาดครูประมาณ ๒๓,๕๐๐ คน

คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๑ ได้อนุมัติหลักการแนวทางแก้ไขปัญหาการแคลนครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ตามมาตรการเร่งด่วนและมาตรการระยะยาวตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

มาตรการระยะเร่งด่วน (ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔)

(๑) ขอคืนอัตราเกษียณร้อยละ ๑๐๐ พร้อมวงเงินจากอัตราเกษียณให้แก่กระทรวงศึกษาธิการมากกว่าหน่วยงานอื่น ตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔ แยกขอเป็นรายปี ดังนี้

- ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขออัตราคืนร้อยละ ๑๐๐ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๑-๒๕๕๔ จำนวนทั้งสิ้น ๒๙,๕๕๓ อัตรา แยกเป็นปี ๒๕๕๑ จำนวน ๕,๑๙๒ อัตรา ปี ๒๕๕๒ จำนวน ๖,๕๕๘ อัตรา ปี ๒๕๕๓ จำนวน ๗,๖๘๘ อัตรา และปี ๒๕๕๔ จำนวน ๑๐,๑๑๕ อัตรา

- ระดับอาชีวศึกษา ขออัตราคืนร้อยละ ๑๐๐ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๑-๒๕๕๔ จำนวนทั้งสิ้น ๑,๐๒๖ อัตรา แยกเป็นปี ๒๕๕๑ จำนวน ๑๗๕ อัตรา ปี ๒๕๕๒ จำนวน ๒๓๔ อัตรา ปี ๒๕๕๓ จำนวน ๒๘๘ อัตรา และปี ๒๕๕๔ จำนวน ๓๒๙ อัตรา

(๒) ควรมีการพิจารณาปรับเกณฑ์การกำหนดอัตราครูใหม่ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา โดยแยกเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มครูผู้สอน กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา และกลุ่มสนับสนุนการสอน รวมทั้งนำภาระงานสอนของครูที่คำนวณเป็นชั่วโมงต่อสัปดาห์มากำหนดอัตรากำลังซึ่งกำหนดให้ครูปฏิบัติงานประมาณ ๓๐ ชั่วโมง/สัปดาห์ (งานสอน ๑๘ ชั่วโมง ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานสอน ๑๐ ชั่วโมง และงานอื่นๆ ๒ ชั่วโมง) นอกจากนี้ ยังคิดกลุ่มการเรียนรู้เป็นรายชั้นในระดับมัธยมศึกษา เนื่องจาก ต้องใช้ครูที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะสาขามากขึ้น

มาตรการระยะยาว

(๑) วางแผนการผลิตและพัฒนาครูอย่างเป็นระบบให้สอดคล้องกับสภาพการใช้และความต้องการครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่แท้จริง โดยพิจารณาจากแนวโน้มของประชากรวัยเรียนและความต้องการในอนาคต รวมทั้งจัดตั้งสถาบันเพื่อความเป็นเลิศในการผลิตและพัฒนาครู โดยอาจให้ชื่อว่า “สถาบันกัลยาณิวัฒนา” เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

(๒) จัดทำแผนงาน/โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยคำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

(๓) ลงทุนสร้างคณาจารย์รุ่นใหม่ที่มีประสิทธิภาพและปริมาณให้เพียงพอกับความต้องการในการพัฒนาการศึกษา รวมทั้งการทดแทนการเกษียณอายุราชการ

(๔) ทบทวนนโยบายการจำกัดกำลังคนภาครัฐ กรณีเกษียณอายุราชการของข้าราชการครู คณาจารย์ และให้มีการศึกษาหาแนวทางขยายเวลาเกษียณอายุราชการของข้าราชการครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก ๖๐ ปี เป็น ๖๕ ปี และคณาจารย์ระดับอุดมศึกษา (ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์) จาก ๖๕ ปี เป็น ๗๐ ปี โดยเฉพาะสาขาที่ขาดแคลน

๒.๒ ปัญหาการดำเนินงาน

๑) เนื่องจากนโยบายจำกัดอัตรากำลังคนภาครัฐ ผนวกกับการใช้มาตรการจูงใจให้ครูออกก่อนเกษียณ ทำให้โรงเรียนสูญเสียอัตราครูไปจำนวนมาก อีกทั้งบัณฑิตครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์บางส่วนจบแล้วไม่เป็นครู ทำให้มีการขาดแคลนครูทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะโรงเรียนในชนบทจะขาดแคลนครูเฉพาะวิชา

๒) หลักสูตรการผลิตครูไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง ขาดการประสานระหว่างหน่วยผลิตและหน่วยใช้ครู คุณภาพบัณฑิตยังไม่เป็นที่พึงพอใจ

๓) ความศรัทธาต่อวิชาชีพรูมีน้อยทำให้คนดีคนเก่งไม่ต้องการเป็นครู ทำให้ขาดครูที่มีคุณภาพ ครูบางส่วนยังขาดจิตสำนึก จิตวิญญาณความเป็นครู บางส่วนใช้เวลาราชการไปทำผลงานเพื่อประเมินเลื่อนวิทยฐานะ ดังข่าวนิสิตฝึกสอนในโรงเรียนต่าง ๆ ได้ร้องเรียนไปที่หนังสือพิมพ์ว่า ครูที่เป็นพี่เลี้ยงเอาเวลาราชการไปทำผลงานครู คศ.๓ เพื่อประเมินเลื่อนวิทยฐานะ โดยให้นิสิตฝึกสอนทำหน้าที่แทนครู ช่วงใกล้ส่งผลงานครูหลายคนทิ้งเด็กไม่เข้าสอน ซึ่งนิสิตฝึกสอนได้ประเมินการกระทำของครูพี่เลี้ยงว่าเป็นสาเหตุให้มาตรฐานการเรียนรู้อันสูงของเด็กไทยต่ำลงทุกวัน (หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก “เปิดม่านการศึกษา” หน้า ๕)

๔) การพัฒนาครูเกิดความซ้ำซ้อน เนื่องจากขาดการประสานแผนในการพัฒนาครูระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ ทำให้สิ้นเปลืองทั้งงบประมาณและเวลาของครู ไม่มีกระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่อง และขาดการติดตามประเมินผลการพัฒนาครู รวมทั้งขาดแผนและกระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่องตามระดับสมรรถนะของครู

๕) การได้วิทยฐานะของครูยังไม่ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ดังนั้นการประเมินผลงานของครูเพื่อเลื่อนวิทยฐานะควรพิจารณาจากคุณภาพของผู้เรียนที่ครูสอนด้วย

๖) การบริหารงานบุคคลและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ขาดความสมดุลระหว่างอัตรากำลังครูกับภาระงาน วุฒิการศึกษา/ความรู้ของครูไม่ตรงกับวิชาที่สอน ระบบฐานข้อมูลหลักไม่มีคุณภาพเพียงพอต่อการตัดสินใจเพื่อการบริหารจัดการ

๗) ระบบการสรรหาบุคคลเป็นครูยังไม่มีคุณภาพ และการจัดสรรครู เข้าสู่ตำแหน่งต่างๆ ยังขาดหลักธรรมาภิบาล ทำให้ไม่สามารถดูแลรักษาครูที่ดีไว้ในระบบ

๒.๓ ประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการ

๑) การผลิตครู

(๑) รัฐต้องกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และเป้าหมายในการผลิตและพัฒนาครู ที่ชัดเจนสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ

(๒) กำหนดให้ครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ดึงคนเก่ง คนดี เข้ามาเป็นครู โดยกำหนดผู้เรียนครูต้องคัดเลือกจากคนเก่งของประเทศ ดังเช่นตัวอย่าง ประเทศเกาหลี ฟินแลนด์ สิงคโปร์ คัดเลือกจากร้อยละ ๕ ร้อยละ ๑๐ และร้อยละ ๕๐ ของผู้สำเร็จการศึกษาที่ได้คะแนนสูงสุดตามลำดับ เป็นต้น โดยมีระบบการคัดกรองคนเข้ามาเรียนครู (www.onesqa.or.th “ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา ในฐานะผู้มีวิชาชีพชั้นสูงกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา”) ทั้งนี้ ต้องมีมาตรการจูงใจที่จะดึงคนเก่ง คนดี เข้ามาเรียนครู เช่น ค่าตอบแทนที่เท่ากับวิชาชีพชั้นสูงอื่นๆ ได้แก่ แพทย์ วิศวกร

(๓) เตรียมการศึกษาวิเคราะห์เพื่อจัดตั้งสถาบันเพื่อความ เป็นเลิศในการผลิตและพัฒนาครู ตามมาตรการที่ได้รับอนุมัติจากคณะ รัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๑

๒) การพัฒนาครู

(๑) เร่งรัดและผลักดันให้มีการจัดตั้งสถาบันพัฒนาและ ส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.) ให้เป็นองค์กรที่มี การบริหารงานอิสระจากราชการ ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางทำหน้าที่ บริหารการพัฒนาและส่งเสริมการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทาง การศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

(๒) เร่งรัดให้มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และกองทุนส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ตามมาตรา ๕๒ และ ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

๓) วางระบบกลไกการประสานและขับเคลื่อนนโยบาย และยุทธศาสตร์ที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ให้นำไปสู่การปฏิบัติ เช่น ข้อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการขาดแคลนครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทั้งมาตรการเร่งด่วนและระยะยาว

๔) เปลี่ยนสถานะของครูและผู้บริหาร สถานศึกษาเป็นพนักงานของรัฐ โดยให้บุคลากรที่รับเข้าใหม่เป็นพนักงานของรัฐที่ได้รับค่าตอบแทนสูงกว่าข้าราชการ มีเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพที่ชัดเจน มีเกียรติและศักดิ์ศรี การเพิ่มค่าตอบแทนประจำปีเป็นไปตามศักยภาพและความสามารถรวมทั้งผลงาน มีความคล่องตัวในการเข้าและออกจากงานที่ง่ายกว่าระบบราชการ เพื่อจูงใจให้คนเก่ง คนดี และมีความสามารถเข้ามาเป็นครู

ประเด็นที่ ๓ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วม

๓.๑ การกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่เขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษา

๓.๑.๑ ผลการดำเนินงาน

๑) มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย ๕ องค์กรหลัก คือ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

๒) มีประกาศจัดตั้งเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ ๑๗๕ เขต ซึ่งต่อมาได้ปรับเปลี่ยนในพื้นที่กั้นดาร์ ห่างไกล และต้องการการดูแลเป็นพิเศษ ปัจจุบันมีจำนวน ๑๘๕ เขตพื้นที่การศึกษา

๓) กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ในด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป โดยมีการฝึกอบรมผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับการกระจายอำนาจ

๔) ประกาศใช้กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๐

๕) กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นนิติบุคคล

๖) การบริหารจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้มีการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีความพร้อมพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันอุดมศึกษา ในกำกับ ของรัฐ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการให้มีความคล่องตัว แต่สถาบัน อุดมศึกษาของรัฐจำนวนมากยังไม่พร้อมออกนอกระบบราชการ

๗) มีการเสนอขอจัดตั้งเขตพื้นที่การมัธยมศึกษาจังหวัดเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ได้มาตรฐาน ซึ่งมติการประชุมสภาการศึกษา ครั้งที่ ๓/๒๕๕๑ ได้เห็นชอบดังนี้

(๑) ดำเนินการตามมาตรการระยะสั้นเพื่อแก้ปัญหาการบริหารการมัธยมศึกษา เช่น การบริหารงานบุคคล ให้ดำเนินการปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการย้ายผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูสายผู้สอน การปรับปรุงหลักเกณฑ์การสรรหาผู้บริหารสถานศึกษาโดยแยกเป็น ๒ บัญชี คือ บัญชีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา และบัญชีผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา การบริหารงานวิชาการ ให้พัฒนาระบบงานวิชาการในรูปกลุ่มสถานศึกษา และกลไกในการนิเทศการจัดการศึกษาและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ครอบคลุมทุกช่วงชั้นการศึกษาโดยเฉพาะการจัดการศึกษาในช่วง

ชั้นที่ ๓-๔ การบริหารงบประมาณ ให้มีการจัดทำแผนงบประมาณและ
เกณฑ์การจัดสรรงบประมาณที่แยกระหว่างโรงเรียนประถมศึกษากับ
โรงเรียนมัธยมศึกษา การเพิ่มความอิสระคล่องตัวของสถานศึกษาใน
ฐานะเป็นนิติบุคคลโดยให้เร่งดำเนินการให้สถานศึกษาที่มีความพร้อม และ
ผ่านการประเมินตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดเป็นสถานศึกษาในกำกับรัฐโดย
พระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นต้น

(๒) แต่งตั้งคณะทำงานดำเนินการศึกษาข้อมูล กฎหมาย
ที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการดำเนินงานจัดตั้งเขตพื้นที่การมัธยมศึกษาจังหวัด

๓.๑.๒ ปัญหาการดำเนินงาน

๑) การปรับโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการยังมีปัญหาหลายประการ
ซึ่งมีการเรียกร้องให้ปรับปรุงโครงสร้างใหม่ อาทิ สำนักงานส่งเสริมการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และการขอแยกการบริหารระดับเขต
พื้นที่การมัธยมศึกษา

๒) หน่วยงานในส่วนกลาง มีการขยายหน่วยงานและเพิ่มบุคลากร
มากกว่าจะลดขนาดองค์กรให้เล็กลง

๓) การกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษายังไม่
เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจที่แท้จริง เป็นลักษณะของการมอบอำนาจ
ในทางปฏิบัติเขตพื้นที่การศึกษายังคงเป็นหน่วยงานภายใต้การบังคับบัญชา
ของกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษายังคงมีอำนาจ
ต่อสถานศึกษาอยู่มาก กรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและกรรมการ
สถานศึกษาไม่สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะ
การกำหนดทิศทางและนโยบาย

๔) กรรมการเขตพื้นที่การศึกษาไม่มีบทบาทเท่าที่ควร เนื่องจาก
ไม่มีอำนาจในฐานะ “กรรมการบริหาร” เป็นเพียงที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ

ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ ในขณะที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังคงทำหน้าที่เป็นตัวแทนของส่วนกลาง และขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

๕) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีความไม่เท่าเทียมในความพร้อม มีรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามากเกินความจำเป็น (๑๐ คน) เขตพื้นที่การศึกษาไม่สามารถดูแลความเป็นเอกภาพของการศึกษาขั้นพื้นฐานทำให้สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาขอแยกตัวเพื่อตั้งเป็นเขตพื้นที่การมัธยมศึกษา ซึ่งไม่ใช่เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒

๖) คณะอนุกรรมการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) มีอำนาจในการบริหารงานบุคคลอย่างอิสระจากกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และมีอำนาจมากกว่าคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา เพราะสามารถให้คุณให้โทษในเรื่องการบริหารงานบุคคลได้ และมีการแทรกแซงทางการเมือง การมีคณะกรรมการฯ ข้ำซ้อนในเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกันและไม่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันทำให้ขาดเอกภาพในการบริหาร

๗) การบริหารงานบุคคลยังไม่อิสระเท่าที่ควร มีปัญหาเรื่องความเป็นธรรมและความโปร่งใส รวมทั้งความไม่พอเพียงด้านบุคลากร

๘) กฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่เอื้อต่อการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา เช่น กฎกระทรวงว่าด้วยการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ซึ่งในทางปฏิบัติยังไม่ได้ทำให้มีการกระจายอำนาจในด้านบุคลากรและด้านงบประมาณอย่างแท้จริง เนื่องจากกฎกระทรวงดังกล่าวได้กำหนดให้ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิ พ.ร.บ. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

๙) กรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีอยู่ก็ยังไม่สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะการกำหนดทิศทางและนโยบายของสถานศึกษา

๑๐) สถานศึกษาชั้นพื้นฐานยังไม่มีอิสระหรือความคล่องตัว ในการบริหารจัดการเท่าที่ควร ไม่เป็นนิติบุคคลที่แท้จริง ผลการประเมินของ สมศ. พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่เป็นผู้นำทางวิชาการ สถานศึกษาส่วนใหญ่ขาดความพร้อมที่จะรองรับการเป็นนิติบุคคล ส่วนระดับอุดมศึกษา สถานศึกษามีอิสระและมีความคล่องตัว แต่สถาบันยังไม่พร้อมออกนอกระบบราชการ

๓.๑.๓ ประเด็นที่ควรเร่งดำเนินการ

๑) กระทรวงศึกษาธิการ ควรกระจายอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด ควรลดบทบาทในการปฏิบัติ มุ่งเน้นการกำกับนโยบาย และวางแผน การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของชาติให้ทัดเทียมสากล และเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามาร่วมจัดการศึกษามากขึ้น

๒) ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา โดยเฉพาะในด้านงบประมาณและ การบริหารงานบุคคล

๓) จัดทำคู่มือการบริหารจัดการศึกษาโดยกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนระหว่างส่วนกลาง เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติงาน

๔) ควรแก้ไของค์ประกอบของคณะอนุกรรมการครูและ บุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) ให้สามารถป้องกันการแทรกแซงจากการเมือง โดยให้มีสัดส่วนของผู้มีคุณธรรมและความรู้ เป็นที่ยอมรับของสังคม ลดการผูกขาดอำนาจโดยข้าราชการลง และเพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนให้มากขึ้น

๕) กระทรวงศึกษาธิการ ควรผลักดันสถานศึกษาที่มีผลการประเมินภายนอกอยู่ในเกณฑ์ดีทุกมาตรฐาน ซึ่งมี ๑๐,๑๔๗ แห่ง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา “รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน..”) และมีความพร้อมให้เป็นสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลอย่างแท้จริง โดยทดลองดำเนินโครงการนำร่องก่อน

๖) ควรกำหนดให้มีหน่วยงานภายในดูแลสถานศึกษาฝ่ายประถมศึกษา กับฝ่ายมัธยมศึกษาในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาอย่างเท่าเทียมและมีเอกภาพ

๓.๒ การกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๓.๒.๑ ผลการดำเนินงาน

๑) ปัจจุบันมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ ๔.๓ (๓๓๖ แห่ง) ที่จัดการศึกษาโดยมีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดรวม ๑,๔๘๑ แห่ง มีนักเรียนประมาณร้อยละ ๖.๓ ของนักเรียนทั้งประเทศ

๒) คุณภาพสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการประเมินของ สมศ. รอบแรก (พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๘) พบว่าสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคุณภาพระดับดี สูงกว่าในภาพรวมทั้งประเทศ และสูงกว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเกือบทุกมาตรฐาน

๓) มีการประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และถ่ายโอนสถานศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ๓๘๑ แห่ง

๓.๒.๒ ปัญหาการดำเนินงาน

๑) การถ่ายโอนสถานศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาในเรื่องการถ่ายโอนบุคลากรซึ่งมีขั้นตอนมากและล่าช้า แนวนโยบายการถ่ายโอน ไม่ชัดเจน บุคลากรทางการศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการถ่ายโอนขาดการเตรียมความพร้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินความพร้อมมีความยุ่งยากและซับซ้อน รวมทั้งขาดการประชาสัมพันธ์

๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับถ่ายโอน ส่วนหนึ่งยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ด้านการศึกษา การสรรหาบุคลากรมีการใช้ระบบอุปถัมภ์และการแทรกแซงทางการเมือง ขาดความคล่องตัวในการบริหารงบประมาณ รวมทั้งไม่มีหน่วยงานที่กำหนดนโยบายและกำกับดูแลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับจังหวัด

๓.๒.๓ ประเด็นที่ควรเร่งดำเนินการ

๑) สร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้นตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น

๒) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการ บริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๓) สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับหน่วยงานอื่น

๔) กระทรวงศึกษาธิการควรให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา

สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามมาตรา ๔๒ โดยกระทรวงศึกษาธิการควรลดบทบาทในการปฏิบัติ เน้น การกำกับนโยบายให้มากขึ้น และเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีจัดการศึกษามากขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของชาติ ให้ทัดเทียมสากล

๕) สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดให้มี “คณะกรรมการการศึกษา” ซึ่งประกอบด้วยคนดีมีความรู้และเสียสละ ที่จะพัฒนาการศึกษาให้คนในท้องถิ่น โดยให้มีอำนาจในการบริหารและการตัดสินใจ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นอำนาจของประชาชนอย่างแท้จริง

๓.๓ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของเอกชน

๓.๓.๑ ผลการดำเนินงาน

๑) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของเอกชนยังไม่มี การขยายตัวเท่าที่ควร ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีสัดส่วนนักเรียนเอกชน เพียงร้อยละ ๑๗.๔ และ ๑๗.๘ ในปี ๒๕๔๙ และปี ๒๕๕๐ (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา “สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๙” และ “สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๕๐”) ซึ่ง ต่างจากที่ประมาณการไว้คือ ร้อยละ ๒๐ และ ๒๒ (สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา “แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน”) สำหรับระดับอุดมศึกษามีสัดส่วนผู้เรียนภาคเอกชนเพียง ร้อยละ ๑๗ และ ๑๗.๑ ในปี ๒๕๔๙ และปี ๒๕๕๐ ซึ่งต่างจากที่ประมาณการไว้คือ ร้อยละ ๒๐ และ ๒๒

๒) คุณภาพสถานศึกษาเอกชนชั้นนำพื้นฐานจากการประเมินคุณภาพ ภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบแรก (พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๘) พบว่ามีคุณภาพระดับดี มีสัดส่วนสูงกว่าในภาพรวมของประเทศในทุกมาตรฐาน สำหรับระดับอุดมศึกษา พบว่า ใน ๘ มาตรฐาน สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนมีมาตรฐานอยู่ในระดับเดียวกันถึง ๗ มาตรฐาน คือ มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต ด้านสนับสนุนการเรียนรู้ ด้านการเรียนรู้ ด้านบริการทางวิชาการ ด้านกิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้านบริหารจัดการและด้านประกันคุณภาพภายใน ส่วนมาตรฐานด้านงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐอยู่ในระดับดี

๓.๓.๒ ปัญหาการดำเนินงาน

๑) นโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐมีผลกระทบต่อ การรับนักเรียน/นักศึกษาของสถานศึกษาเอกชน

๒) พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๕๑ มีผลกระทบต่อ สิทธิประโยชน์ของลูกจ้างในโรงเรียนเอกชนในการประกันสังคมและ ส่งผลกระทบต่อ การโอนสิทธิหรือสิทธิครอบครองที่ดินซึ่งผู้รับใบอนุญาต บางโรง ไม่พร้อมดำเนินการในระยะเวลาที่กำหนด

๓.๓.๓ ประเด็นที่ควรเร่งดำเนินการ

๑) ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อ การจัดการศึกษาเอกชน

๒) ให้เขตพื้นที่การศึกษาร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ สถานศึกษาเอกชนวางแผนและกำหนดเป้าหมายผู้เรียนในแต่ละสังกัด ให้ชัดเจนโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อ การจัดการศึกษาเอกชน

๓.๔ การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของครอบครัว

๓.๔.๑ ผลการดำเนินงาน

๑) ประกาศใช้กฎกระทรวงตามมาตรา ๑๒ ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ แล้ว ๓ ฉบับ ได้แก่ กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว สถานประกอบการและสถาบันพระพุทธศาสนา

๒) สถานประกอบการและสถาบันต่างๆ จัดการศึกษาเพิ่มขึ้น มีเขตพื้นที่การศึกษาที่รับจดทะเบียน ๓๖ เขต มีครอบครัวที่จัดการศึกษา ๘๘ ครอบครัว ผู้เรียน ๑๐๓ คน และมีสถานประกอบการจัดศูนย์การเรียนรู้ ๓๐ ศูนย์ ผู้เรียน ๑,๖๓๙ คน (ข้อมูลจากสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๑)

๓.๔.๒ ปัญหาการดำเนินงาน

๑) การอนุมัติแผนการจัดการศึกษาของครอบครัวยังยึดติดรูปแบบการศึกษาในระบบ

๒) การอนุมัติแผนการจัดการศึกษาในระดับ ปวช. เจ้าหน้าที่ยังไม่มีความมั่นใจ เนื่องจากไม่มีประสบการณ์ในการจัดอาชีวศึกษามาก่อน นอกจากนี้ระดับปฏิบัติยังมีการรับรู้ค่อนข้างน้อย

๓.๔.๓ ประเด็นที่ควรเร่งดำเนินการ

๑) เร่งประกาศใช้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรชุมชน องค์กรเอกชน บุคคล องค์กรวิชาชีพ เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีสิทธิจัดการศึกษา

๒) เร่งสร้างความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่เกี่ยวกับกฎกระทรวงและแนวปฏิบัติในการส่งเสริมการจัดศูนย์การเรียนรู้

๓) ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนในการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้มุ่งเน้นการส่งเสริมสนับสนุนมากกว่าการควบคุม ตลอดจนผ่อนคลายระเบียบต่างๆ เพื่อให้การจัดศูนย์การเรียนรู้มีความหลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการมากขึ้น

ประเด็นที่ ๔ การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

๔.๑ ผลการดำเนินงาน

๑) **การศึกษาขั้นพื้นฐาน** ปีการศึกษา ๒๕๕๐ ประชากรกลุ่มอายุ ๓-๑๗ ปี เข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ ๘๕.๗ ลดลงจากปี ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นปีเริ่มต้นการปฏิรูปการศึกษา ร้อยละ ๑.๙ ในช่วงปี ๒๕๔๒-๒๕๕๐ โดยเฉลี่ยลดลงร้อยละ ๐.๒ ต่อปี จำแนกตามระดับดังนี้ (ตารางที่ ๑ ภาคผนวก)

ก่อนประถมศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๐ เด็กได้รับการเตรียมความพร้อม ร้อยละ ๘๗.๒ ของประชากรกลุ่มอายุ ๓-๕ ปี ลดลงจากปี ๒๕๔๒ (ร้อยละ ๙๖.๘) ประมาณร้อยละ ๙.๖ ในช่วงปี ๒๕๔๒-๒๕๕๐ โดยเฉลี่ยลดลงร้อยละ ๐.๗ ต่อปี

การศึกษาภาคบังคับ ปีการศึกษา ๒๕๕๐ มีผู้เรียนการศึกษาภาคบังคับ ร้อยละ ๙๔.๐ ของประชากรกลุ่มอายุ ๖-๑๔ ปี ลดลงจากปี ๒๕๔๒ (ร้อยละ ๙๖.๒) ประมาณร้อยละ ๒.๒ ในช่วงปี ๒๕๔๒-๒๕๕๐ โดยเฉลี่ยลดลงร้อยละ ๐.๓ ต่อปี

ระดับประถมศึกษาที่มีผู้เรียนร้อยละ ๙๖.๙ ของประชากรวัย ๖-๑๑ ปี ลดลงจากปีการศึกษา ๒๕๔๒ (ร้อยละ ๑๐๒.๔) ประมาณร้อยละ ๕.๕ ในช่วงปี ๒๕๔๒-๒๕๕๐ โดยเฉลี่ยลดลงร้อยละ ๐.๗ ต่อปี

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีผู้เรียนร้อยละ ๘๘.๗ ของประชากรวัย ๑๒-๑๔ ปี เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา ๒๕๔๒ (ร้อยละ ๘๓.๕) ประมาณร้อยละ ๕.๒ ในช่วงปี ๒๕๔๒-๒๕๕๐ โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๔ ต่อปี

มัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา ๒๕๕๐ มีผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ ๖๑.๑ ของประชากรวัย ๑๕-๑๗ ปี เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา ๒๕๔๒ (ร้อยละ ๕๕.๓) ร้อยละ ๕.๘ ในช่วงปี ๒๕๔๒-๒๕๕๐ โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๐.๙ ต่อปี

สัดส่วนผู้เรียนประเภทสามัญ : อาชีวศึกษา ในปีการศึกษา ๒๕๕๐ เท่ากับ ๖๐ : ๔๐

๒) การอาชีวศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๐ จำนวนนักศึกษาอาชีวศึกษาทุกระดับรวม ๑,๑๓๗,๙๘๐ คน ซึ่งเพิ่มจากปีการศึกษา ๒๕๔๒ จำนวน ๒๑,๕๙๕ คน ปีการศึกษา ๒๕๔๒ - ๒๕๔๖ จำนวนนักศึกษาลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่จากนโยบายการรับนักศึกษาที่ต้องการเรียนอาชีวศึกษาโดยไม่ต้องสอบคัดเลือกและมีการประชาสัมพันธ์มากขึ้นทำให้ปีการศึกษา ๒๕๔๗ - ๒๕๕๐ มีผู้เข้าเรียนมากขึ้น สัดส่วนนักเรียน ปวช.๑ ที่เข้าใหม่ : นักเรียน ม.๔ เข้าใหม่ในปี ๒๕๔๘ - ๒๕๔๙ เป็น ๔๕ : ๕๕ โดยสัดส่วนนักเรียน ปวช.๑ เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา ๒๕๔๗ ร้อยละ ๕ แต่ในปีการศึกษา ๒๕๕๐ สัดส่วนนักเรียน ปวช.๑ ลดลงจากปีการศึกษา ๒๕๔๙ ค่อนข้างมากถึงร้อยละ ๙ อาจเนื่องมาจากในปี ๒๕๕๐ มีการรณรงค์ให้เข้าเรียนอาชีวศึกษาน้อยลง (ตารางที่ ๒ ภาคผนวก)

๓) การอุดมศึกษา อัตราส่วนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (ไม่รวมสูงกว่าปริญญาตรี) ต่อประชากรกลุ่มอายุ ๑๘ - ๒๑ ปี ปีการศึกษา ๒๕๕๐ เท่ากับร้อยละ ๓๔.๖ เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๔๒ ร้อยละ ๑๑.๙ ในช่วงปี ๒๕๔๒ - ๒๕๕๐ โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๕ ต่อปี (ตารางที่ ๓ ภาคผนวก)

๔) ปีการศึกษาเฉลี่ย ประชากรวัยแรงงานอายุ ๑๕-๕๙ ปี มีปีการศึกษาเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกปี เฉลี่ยปีละ ๐.๑๕ ปี คือ ในปี ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙ ปีการศึกษาเฉลี่ยเท่ากับ ๘.๑ ปี ๘.๓ ปี ๘.๔ ปี ๘.๖ ปี และ ๘.๗ ปี ตามลำดับ ซึ่งตามเป้าหมายกำหนดไว้ว่า ปี ๒๕๕๑ ประชากรไทยจะมีปีการศึกษาเฉลี่ย ๙.๕ ปี ส่วนประชากรที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ยังคงมีการศึกษาเฉลี่ยต่ำกว่า ประถมศึกษา โดยในปี ๒๕๔๕ เท่ากับ ๓.๘ ปี เพิ่มขึ้นเป็น ๔.๒ ปี ในปี ๒๕๔๙ (ตารางที่ ๔ ภาคผนวก)

๕) เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

เด็กด้อยโอกาส ปีการศึกษา ๒๕๔๙ เด็กด้อยโอกาสมีโอกาสเข้ารับบริการการศึกษา ๓,๐๗๕,๓๔๑ คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา ๒๕๔๖ มากกว่าหนึ่งเท่าตัว (ตารางที่ ๕ ภาคผนวก)

เด็กพิการ จำนวนนักเรียนพิการที่เข้ารับการศึกษาชั้นพื้นฐาน มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี โดยปีการศึกษา ๒๕๔๙ มีประมาณ ๒๒๓,๒๑๑ คน มากกว่าปีการศึกษา ๒๕๔๖ ประมาณ ๖๖,๐๐๐ คน (ตารางที่ ๖ ภาคผนวก)

ปีการศึกษา ๒๕๔๙ ผู้พิการอายุ ๖-๑๔ ปี มีโอกาสได้รับการศึกษาระดับการศึกษาภาคบังคับ ร้อยละ ๒๓.๑ และผู้พิการอายุ ๖-๑๗ ปี มีโอกาสได้รับการศึกษาระดับการศึกษาชั้นพื้นฐาน ร้อยละ ๑๗.๗ ส่วนในระดับอุดมศึกษา มีนิสิตนักศึกษาพิการ ๙๙๘ คน แบ่งเป็นระดับปริญญาตรี ๘๘๐ คน ปริญญาโท ๑๖ คน และปริญญาเอก ๒ คน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา รายงานผลการประเมินโอกาสและคุณภาพการศึกษาของ คนไทย, ๒๕๕๐)

๖) การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวนผู้เรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียน ปีการศึกษา ๒๕๔๙ มีทั้งหมด ๕,๕๑๒,๑๖๒ คน จำแนกเป็นหลักสูตรการศึกษาชั้นพื้นฐานและเทียบเท่า

๑,๙๗๕,๗๔๐ คน ส่งเสริมการรู้หนังสือ ๑๐๔,๖๔๖ คน และหลักสูตรสายอาชีพ ๓,๔๓๑,๗๗๖ คน ในภาพรวม ปี ๒๕๔๒ – ๒๕๔๙ จำนวนผู้เรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๔๒ เกือบสองล้านคน (ตารางที่ ๗ ภาคผนวก)

๔.๒ ปัญหาการดำเนินงาน

๑) เด็กที่เข้าเรียนก่อนประถมศึกษาลดลงทุกปี ทั้งๆ ที่มีการโอน การจัดการศึกษาระดับนี้ให้กับท้องถิ่นซึ่งสามารถส่งเสริมการจัดการศึกษา ได้มากขึ้น แต่ท้องถิ่นบางแห่งยังมีความพร้อมไม่เพียงพอที่จะดำเนินการ นอกจากนี้ สถานศึกษาบางแห่งขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจที่ดีพอต่อ การพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัยในแต่ละด้าน รวมทั้งบางแห่งมีพื้นที่จำกัด ทำให้ขาดโอกาสในการจัดกิจกรรมสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้แก่เด็ก ปฐมวัยได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

๒) เด็กในวัยเรียนอายุ ๖-๑๔ ปี ยังไม่สามารถเข้าเรียนการศึกษา ภาคบังคับได้ครบทุกคน เนื่องจากผู้ปกครองบางคนละเลย ไม่ส่งบุตรหลาน เข้าเรียน การออกกกลางคืนของเด็กซึ่งมีสาเหตุจากปัญหาทางเศรษฐกิจ และสังคม การย้ายตามครอบครัวไปประกอบอาชีพอื่นๆ แล้วไม่สามารถเข้าเรียน ในโรงเรียนได้ ระบบการส่งต่อเด็กระหว่างโรงเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพ หรือมีระเบียบการรับนักเรียนที่ยุ่งยาก

๓) การเปิดสอนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา ประสบความสำเร็จในด้านการสร้างโอกาสทางการศึกษา แต่คุณภาพการ ศึกษายังไม่สามารถรับรองได้ ทั้งคุณภาพของสื่อ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ และครู

๔) ความนิยมเรียนอาชีวศึกษาไม่ได้เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งนักเรียน ที่จบระดับ ปวช.และ ปวส. ยังนิยมเรียนต่อในระดับปริญญาอยู่มาก สถาบัน

อาชีวศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในเมือง ไม่กระจายตัวไปในชนบททำให้เด็กในชนบทไม่สามารถเรียนได้ เนื่องจากการเข้าไปเรียนในเมืองมีค่าใช้จ่ายสูง รวมทั้งสถาบันอาชีวศึกษาเองก็ยังมีปัญหาด้านภาพพจน์ว่า เด็กเกเร ชอบตีกัน ไม่ค่อยมีคุณภาพ ผู้ปกครองจึงไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียน ทำให้จำนวนและสัดส่วนของผู้เรียนอาชีวศึกษาเพิ่มได้น้อย

๕) ครูเฉพาะทางที่สอนเด็กที่มีความพิการทางร่างกายมีจำนวนลดน้อยลงและส่วนใหญ่เป็นครูอัตราจ้าง นอกจากนี้ โรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับผู้พิการโดยเฉพาะ/เรียนร่วมกับเด็กปกติยังขาดความพร้อมในหลายด้าน

๖) นโยบายการให้บริการการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสยังไม่ชัดเจน การบริการไม่ทั่วถึง ครูและบุคลากรที่รับผิดชอบขาดความรู้ ความเข้าใจ และไม่ได้รับการฝึกอบรมมาโดยเฉพาะ งบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ นอกจากนี้ ยังขาดการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาสที่เป็นระบบและชัดเจน

๗) การส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ยังไม่มีกลไกที่ชัดเจน หลายหน่วยงานที่ดำเนินงานในเรื่องนี้มีลักษณะต่างคนต่างทำ และยังดำเนินการได้ไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบยังไม่มียุทธศาสตร์ความรู้และงบประมาณที่พอเพียงไม่มีการสำรวจจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างแท้จริง ขาดเครื่องมือในการคัดกรอง ขาดบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการสอนและการประสานเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน และไม่มีหลักสูตรที่จัดเฉพาะให้แก่เด็กกลุ่มนี้ นอกจากหลักสูตรที่ได้จากการดำเนินงานวิจัยนำร่อง รวมทั้งไม่มีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวให้แก่เด็กที่มีความสามารถพิเศษในโรงเรียนเรียนร่วม

๔.๓ ประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการ

๑) การส่งเสริมการจัดการศึกษาปฐมวัย รัฐต้องให้ความสำคัญในเรื่องครูที่สอนเด็กปฐมวัย โรงเรียนหรือสถานรับเลี้ยงเด็กมากขึ้น โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางที่ตั้งอยู่นอกเขตเมือง รวมทั้งต้องสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ และส่งเสริมให้พ่อแม่ดูแลเอาใจใส่เด็ก

๒) การเข้าถึงการศึกษาที่มีมาตรฐาน เป็นปัญหาที่รัฐยังไม่สามารถดำเนินการให้มีความเสมอภาคได้ โรงเรียนขนาดเล็กซึ่งกระจายอยู่ทั่วไปอยู่อย่างขาดแคลนทั้งครูและทรัพยากรสนับสนุนต่างๆ เด็กขาดแม่แต่การมีเพื่อนที่หลากหลาย รวมทั้งโรงเรียนขยายโอกาสที่มีที่ให้เด็ก เรียนแต่เป็นการเรียนบนความขาดแคลนกว่านักเรียนในระดับชั้นเรียนเดียวกันที่เรียนอยู่ในเมือง หรือโรงเรียนขนาดกลาง ขนาดใหญ่

๓) การเพิ่มความหลากหลายของการจัดการศึกษา งานวิจัยหลายเรื่องชี้ให้เห็นว่า ภาคเอกชนสามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสูงกว่าสถาบันของรัฐในภาพเฉลี่ย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายสามารถจัดการศึกษาได้ในลักษณะที่เป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชน ภาครัฐจึงควรเร่งยกเลิกนโยบาย ทำที่ และกฎระเบียบบางประการที่เป็นข้อจำกัดของการศึกษาภาคเอกชน และส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นๆ เป็นสัดส่วนที่สูงขึ้น

๔) การให้ความสำคัญกับคนชายขอบ คนชายขอบคือกลุ่มคนที่ถูกกีดกันออกจากสังคมหลักหรือกลุ่มคนหลัก ทำให้ไม่สามารถเข้าอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งทางสังคมได้ และมักจะหลุดออกจากบริการต่างๆ ทางสังคม แม้แต่เรื่องของการศึกษา การเรียนรู้ โดยส่วนใหญ่ที่ผ่านมากลุ่มคนทำงานนอกภาครัฐ (NGOs) เป็นผู้ให้การดูแลอยู่ รัฐควรจัดแนวทางรองรับคนเหล่านี้

หรือส่งเสริมให้กลุ่มคนทำงานนอกภาครัฐซึ่งมีความรู้ ความเข้าใจและความเป็นมิตรกับคนเหล่านี้ ได้ทำงานกับคนเหล่านี้เพิ่มขึ้น

๕) **เปลี่ยนระบบการจัดสรรงบประมาณการจัดการศึกษา** จากการจัดสรรเงินอุดหนุนให้สถาบันอุดมศึกษา เป็นการให้คูปองการศึกษาแก่ผู้เรียนที่จะใช้ไปเลือกเรียนที่ใดก็ได้ จัดสรรงบประมาณและกำลังคนให้สถานศึกษาในจังหวัดและอำเภอรอบนอกเพิ่มขึ้น ปฏิรูปการศึกษาอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น มีทุนการศึกษาและเงินกู้ยืมสำหรับผู้เรียนสายอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น กำหนดคุณวุฒิวิชาชีพและอัตราเงินเดือนสำหรับผู้จบอาชีวศึกษาให้สูงขึ้น และส่งเสริมให้มีการจ้างงาน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเลือกเรียนสายอาชีพเพิ่มขึ้น ไม่ต้องมุ่งแข่งขันแย่งกันเข้ามหาวิทยาลัย

ประเด็นที่ ๕ การผลิตและพัฒนากำลังคน

๕.๑ ผลการดำเนินงาน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ศึกษาความต้องการกำลังคนทั้งในภาพรวมของประเทศและรายสาขาในช่วงปี ๒๕๔๗ – ๒๕๕๑ พบว่า

๑) โครงสร้างการใช้กำลังคน/การจ้างงานของสถานประกอบการ โดยรวมเป็นกำลังคนในระดับสูง : ระดับกลาง/ปฏิบัติการ : ระดับต่ำ/แรงงาน เป็นอัตราส่วนประมาณ ๑๐ : ๗๐ : ๒๐ ยกเว้นในบางกลุ่มอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานระดับต่ำในอัตราสูง ทำให้มีความต้องการกำลังคนระดับกลาง/ปฏิบัติการ (ปวช. ปวส.) เป็นส่วนใหญ่ และในระดับสูงมีความต้องการ กำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นักวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และสร้างอาจารย์ใหม่

๒) โครงสร้างการจ้างงาน จำแนกตามสายงานเป็นสายงานบริหาร : สายงานหลัก : สายงานสนับสนุน เป็น ๑๐ : ๖๕ : ๒๕

๓) ความต้องการเชิงคุณภาพ กลุ่มอุตสาหกรรมต้องการกำลังคนที่มีคุณลักษณะ ดังนี้

(๑) มีความรู้และทักษะที่จำเป็น เช่น ความรู้และทักษะการติดต่อสื่อสาร ทั้งภาษาไทยและภาษาอื่น ความรู้และทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ การคำนวณเบื้องต้น การคิดวิเคราะห์ ความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ การทำงานเป็นทีมกับคนที่หลากหลาย และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

(๒) มีความรู้และทักษะวิชาชีพ เช่น ความรู้ ความสามารถในการทักษะวิชาชีพที่หลากหลายที่เกี่ยวข้องกับงาน ความรู้และทักษะเชิงช่าง พื้นฐาน ความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์วิธีการทำงานและนวัตกรรมของสินค้าและบริการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

(๓) มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณในการทำงาน เช่น ความซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อองค์กร อดทน ขยันหมั่นเพียร มีความประณีตในการทำงาน รับผิดชอบต่อหน้าที่และตรงต่อเวลาเสียสละและทุ่มเทในการทำงาน มีวินัย มีความคิดในเรื่องความคุ้มค่าของการลงทุน เป็นต้น

๔) สภาพการผลิตกำลังคนของสถาบันการศึกษาปัจจุบัน

(๑) การผลิตกำลังคนระดับอุดมศึกษามากกว่าระดับอาชีวศึกษา

(๒) การผลิตกำลังคนระดับอุดมศึกษาด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มีสัดส่วนสูงกว่าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

(๓) ระดับมัธยมศึกษา ผู้เรียนนิยมเรียนสายสามัญมากกว่าสายวิชาชีพ

๕.๖ ปัญหาการดำเนินงาน

๑) ผู้จบการศึกษาระดับ ปวช. และปวส. ส่วนมากศึกษาต่อในระดับปริญญาในสาขาที่ไม่ตรงกับการเรียนในระดับ ปวช. และ ปวส. และพบว่า ผู้สำเร็จอาชีวศึกษาร้อยละ ๗๕ ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี เข้าสู่ตลาดแรงงานเพียงร้อยละ ๒๕ ทำให้ขาดแคลนกำลังคนระดับกลางหรือระดับปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง

๒) ผู้จบการศึกษาใหม่ ยังไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตรงลักษณะงาน สถานประกอบการส่วนใหญ่ต้องนำไปฝึกอบรมอีกอย่างน้อย ๓ – ๖ เดือน ทำให้ต้องมีค่าใช้จ่ายและเสียเวลาเพิ่มขึ้น

๓) กำลังคนที่ผลิตขาดคุณลักษณะด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นอย่างพอเพียง เช่น ทักษะด้านการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ (ฟัง พูด อ่าน เขียน) การใช้คอมพิวเตอร์ และความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้ด้านการบริหารจัดการ ความรู้ในการประยุกต์ใช้ตัวเลข/ทักษะคำนวณขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

๔) กำลังคนที่ผลิตขาดคุณลักษณะที่สำคัญบางประการ เช่น การคิดวิเคราะห์หรืออย่างเป็นระบบ การแก้ปัญหาในงาน การทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบในงาน ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความขยัน มีวินัย ตรงต่อเวลา ภาวะผู้นำ เป็นต้น

๕) การผลิตกำลังคนในระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะด้าน สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เกินความต้องการ ทั้งนี้ จากการศึกษาของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พบว่า มีความต้องการกำลังคนด้านนี้เพียงร้อยละ ๑๐ ถึง ๑๕ แต่จากปริมาณบัณฑิตที่จบการศึกษาในแต่ละปี

เช่น ในปี ๒๕๔๙ พบว่า มีบัณฑิตจบสาขาสังคมศาสตร์มากที่สุด (๑๖๖,๒๑๗ คน) รองลงมาเป็นสาขาวิศวกรรมศาสตร์ (๗๗,๔๕๐ คน) และสาขาศึกษาศาสตร์ (๒๙,๙๖๘ คน) และพบว่าผู้จบใหม่ที่ไม่มียานทำงานเป็นสาขาสังคมศาสตร์มากที่สุดโดยมีจำนวนประมาณ ๙๐,๐๐๐ คน โดยรวมทั้งประเทศมีบัณฑิตที่จบใหม่ไม่มียานทำงานประมาณปีละ ๑๐๐,๐๐๐ คน

๕.๓ ประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการ

๑) สำรวจความต้องการกำลังคนของประเทศ และกลุ่มอุตสาหกรรม และวางแผนผลิตและพัฒนากำลังคนในอนาคตให้สอดคล้องกัน โดยร่วมมือกันระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ สมาคมวิชาชีพ สมาคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สมาคมการค้าไทย และสมาคมธนาคารไทย รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งกระทรวงแรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรมและอื่นๆ โดยมีองค์กรกลาง หรือคณะกรรมการระดับชาติดูแลรับผิดชอบ

๒) ส่งเสริมให้ขยายการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี สหกิจศึกษาและการฝึกงานของนักศึกษาโดยร่วมมือกับสถานประกอบการ และบูรณาการกับการเรียนการสอน

๓) พัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน การฝึกอบรม การกำหนดเส้นทางอาชีพและการทำงานให้ชัดเจนทั้งการอาชีวศึกษาและการอุดมศึกษา โดยร่วมกับสถานประกอบการ/ผู้ใช้งาน

๔) เร่งรัดให้มีระบบมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ (TVQ) และการจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ จัดทำมาตรฐานอาชีพ รวมทั้งการผลักดันให้กลุ่มอาชีพจัดทำมาตรฐานอาชีพให้ครอบคลุม และสนับสนุนให้มีระบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์การทำงาน

๕) สมาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมองค์กรวิชาชีพ พัฒนาระบบการให้คำตอบแทนที่เหมาะสมกับงาน โดยพิจารณาตามความสามารถในการปฏิบัติงาน และความยากง่ายของงาน รวมทั้งควรสร้างงานและอาชีพใหม่ๆ ที่หลากหลาย และส่งเสริมการใช้วิทยาการเทคโนโลยีระดับสูงขึ้น

๖) ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาสายวิชาชีพด้วยมาตรการต่างๆ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมการพัฒนาครู-คณาจารย์ การลดหย่อนภาษีการนำเข้าวัสดุ อุปกรณ์การศึกษา การจูงใจให้คนเก่งเข้ามาเรียน เป็นต้น

๗) สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในสถานประกอบการ เพื่อพัฒนาพนักงานให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถเพิ่มขึ้น โดยกระทรวงศึกษาธิการและสถาบันการศึกษาให้ความร่วมมือ

๘) สนับสนุนให้มีกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา โดยมีมาตรการเชิงคุณภาพในการให้นักเรียน/นักศึกษากู้ยืมตามสาขาที่เป็นความต้องการของประเทศ และให้เป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษา หรือให้ผู้จบการศึกษาสายอาชีพที่อยู่ในตลาดแรงงานต่อยอดศึกษาต่อในระดับสูง เพื่อสร้างความรู้ความเชี่ยวชาญในงาน

๙) มาตรการเฉพาะเพื่อแก้ปัญหา นักเรียน/นักศึกษาที่จบแล้วไม่มีงานทำหรือในสภาวะซึ่งผู้ปกครองตงงาน มีข้อเสนอ ดังนี้

(๑) รับผู้จบการศึกษาที่ยังไม่มีงานทำ หรือผู้ที่กำลังศึกษาเป็นลูกจ้างชั่วคราว/รายเดือนในหน่วยราชการ/องค์กร สถานศึกษา สถานประกอบการ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อบรรเทาปัญหาด้านการเงินระหว่างหางานถาวรไม่ได้ หรือพ่อแม่ ผู้ปกครองตงงาน โดยให้เป็นโครงการ Mega Project ของรัฐบาล (เดิมกระทรวงศึกษาธิการ

เคยทำเฉพาะช่วงปิดภาคเรียน แต่ควรทำต่อเนื่องทั้งปี และให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม และสถานประกอบการภาคเอกชน ร่วมกันดำเนินการเพื่อบรรเทา ปัญหาดังกล่าว)

(๒) ส่งเสริมให้กระทรวงแรงงานพัฒนา/ฝึกอบรมทักษะ อาชีพระยะสั้น ให้แก่ผู้จบใหม่ที่ยังไม่มีงานทำ เพื่อให้สามารถประกอบ อาชีพอิสระได้ ทั้งนี้ให้รวมถึงผู้ทำงานแล้วและว่างงาน/ต้องการหางานใหม่

(๓) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ร่วมกับสถานประกอบการ จัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับกำลังคนให้เป็นระบบ ให้มีการแลกเปลี่ยน ข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทั้งด้านความต้องการของผู้ใช้ การผลิตกำลังคน แฟ้มประวัติโดยย่อ (Profile) ของผู้จบการศึกษา ความต้องการการทำงาน การเข้าสู่ตลาดแรงงาน การจ้างงาน และทิศทางการเคลื่อนไหวของ อุตสาหกรรม เป็นต้น

(๔) สนับสนุนให้บัณฑิตรู้จักสร้างงาน ประกอบอาชีพอิสระ โดยเชื่อมโยงกับโครงการ SME และร่วมมือกับสมาคมวิชาชีพ และหน่วยงานอื่น ที่เกี่ยวข้อง

(๕) พัฒนากฎหมาย หรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เช่น กฎหรือระเบียบการทำงานแบบไม่เต็มเวลา (part time) เพื่อช่วยให้นักศึกษาได้มีโอกาสทำงานนอกเวลาเรียน และมีรายได้ รวมทั้งมีความ ปลอดภัยในการทำงาน เป็นต้น

ประเด็นที่ ๖ การเงินเพื่อการศึกษา

๖.๑ ผลการดำเนินงาน

๑) มีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน เฉพาะงบดำเนินงานไม่รวมค่าตอบแทนบุคลากร ซึ่งเป็นงบประมาณเพียง

ส่วนน้อยของงบประมาณเพื่อการศึกษาทั้งหมด และมีการปรับอัตราเงินอุดหนุนรายหัวให้สูงขึ้นเป็นระยะ

๒) การระดมทุนเพื่อการศึกษาจากการจัดเก็บภาษีอากร ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการรับภาระค่าใช้จ่ายน้อยมาก โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษาซึ่งประโยชน์ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ตกกับผู้เรียนมากกว่าที่สังคมได้รับ ส่งผลให้ทรัพยากรไหลเข้าสู่ภาคการศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็น และผู้ที่มีความสามารถในการจ่ายมิได้มีส่วนร่วมในการรับภาระค่าใช้จ่ายตามหลักความสามารถในการจ่าย นอกจากนี้ รัฐส่งเสริมให้ภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทุนและระดมทุนเพื่อการศึกษาตามศักยภาพและความสามารถของแต่ละภาคส่วนค่อนข้างน้อย

๓) ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (performance based budgeting) ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากไม่สามารถคำนวณต้นทุนค่าใช้จ่ายต่อหน่วยผลผลิตที่เป็นที่ยอมรับของฝ่ายผู้ผลิตและผู้จัดสรรเงิน และนำต้นทุนต่อหน่วยผลผลิตมาเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณให้เป็นไปตามเป้าหมายผลผลิต อีกทั้งระบบงบประมาณยังคงเน้นการจัดสรรงบประมาณแบบแสดงรายการค่อนข้างมาก ซึ่งไม่สัมพันธ์กับผลผลิตและผลลัพธ์ ส่งผลให้ทรัพยากรไม่สามารถจัดสรรไปยังแหล่งผลิตบริการที่มีคุณภาพมาตรฐานอย่างมีประสิทธิภาพ

๔) สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่สามารถเป็นนิติบุคคลได้อย่างแท้จริง ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาขาดดุลพินิจในการบริหารจัดการและตัดสินใจเพื่อการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวผู้เรียน

๕) มีกองทุนเงินให้กู้ยืมที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) ให้กู้ยืมค่าเล่าเรียนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งเริ่มใช้ในปีการศึกษา ๒๕๔๙ และรัฐบาลได้ระงับไปในปี ๒๕๕๐ แต่ในปีการศึกษา ๒๕๕๑ รัฐบาลใหม่ได้มีนโยบายเรื่อง

กรอบ. ขึ้นใหม่โดยกำหนดให้สำหรับผู้ที่ยืมที่เข้าเรียนในชั้นปีที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๑ ในสาขาที่เป็นความต้องการหลัก

๖) ระบบการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษาจัดสรรผ่านด้านอุปทานหรือสถานศึกษามากเกินไป ส่งผลให้สถานศึกษาขาดแรงจูงใจในการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อการแข่งขันใน การให้บริการ การศึกษาอย่างมีคุณภาพและมาตรฐานและสนองตอบความต้องการของผู้เรียนตามหลักการการบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school based management) และหลักการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (child centered)

๖.๒ ปัญหาการดำเนินงาน

๑) รัฐยังคงบทบาทในฐานะผู้กำหนดนโยบาย แผน มาตรฐาน และส่งเสริมสนับสนุน ควบคู่กับการจัดบริการการศึกษา โดยไม่เปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่นๆ ของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและจัดบริการ การศึกษา ทำให้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดมิได้ถูกจัดสรรไปยังแหล่งผลิต บริการการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานและมีประสิทธิภาพสูงสุด เกิดความสูญเปล่าในการใช้ทรัพยากร นอกจากนี้ การอุดหนุนผู้เรียน ที่เข้าศึกษาในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนแตกต่างกัน การปฏิบัติ ต่อสถานศึกษาของรัฐและเอกชนภายใต้กฎระเบียบและวิธีปฏิบัติที่ แตกต่างกันรวมทั้งมาตรการด้านภาษีอากร ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการ ระดมทุนและการระดมทุนเพื่อการศึกษาจากทุกภาคส่วนของสังคม

๒) การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาผ่านสถานศึกษามากเกินไป ซึ่งเป็นการจัดสรรงบประมาณตามความต้องการ ปัจจัยการผลิต (input) ของสถานศึกษาไม่สัมพันธ์กับผลผลิต/ผลลัพธ์ (ผู้เรียน) ทำให้

- สถานศึกษาละเลยและ/หรือไม่ปรับกระบวนทัศน์ (paradigm) ในการให้ความสำคัญต่อการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดกลไกการแข่งขันในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อให้ได้มาซึ่งงบประมาณตามจำนวนผู้เรียนที่เข้าเรียนในแต่ละสถานศึกษา

- ผู้เรียนที่มีความสามารถรับภาระค่าใช้จ่ายได้มีได้มีส่วนร่วมรับภาระตามศักยภาพและความสามารถของตนเอง

- ไม่เอื้อต่อการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนของสังคม ส่งผลให้ทรัพยากรเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานมีไม่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน

- การลงทุนของรัฐเพื่อการศึกษาผิดจากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เนื่องจากผู้เรียนที่ควรได้รับการช่วยเหลือกลับไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐเท่าที่ควร

๓) การผลิตบริการการศึกษาเป็นสินค้าประเภทที่ใช้ปัจจัยแรงงานเป็นหลัก (labor intensive) ส่งผลให้ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาต้องหมดไปกับเงินเดือนและค่าตอบแทน ในขณะที่งบประมาณของรัฐมีจำกัด แม้ว่ารัฐจะจัดสรรให้เป็นจำนวนเงินในสัดส่วนที่มากที่สุดเมื่อเทียบกับภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ ก็ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพให้ดีขึ้น เนื่องจากไม่มีงบประมาณเหลือมากพอที่จะนำมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๔) การบริหารและจัดการศึกษาภายใต้ระบบราชการที่มีความเข้มงวด และความไม่มีอิสระในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารขาดดุลพินิจในการตัดสินใจในการบริหารและใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยคุณภาพและมาตรฐาน สอดคล้องความต้องการของผู้เรียน แต่มุ่งบริหารและจัดการศึกษา

ให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่กำหนดโดยหน่วยงานอื่นนอกกระทรวงศึกษาธิการ (กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี)

๕) บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๐ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไข พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๑๐ ไม่สอดคล้องกับสภาพบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เนื่องจากความพยายามของรัฐที่ห้ามมิให้สถานศึกษาเรียกเก็บค่าเล่าเรียนค่าบำรุงการศึกษา ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ แม้จะมีกฎหมายรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ก็ตาม อีกทั้งยังขัดกับหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนของสังคม ส่งผลให้ขาดการมีส่วนร่วมในการระดมทุนและการระดมทุนเพื่อการศึกษาจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยอ้างสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ที่รัฐต้องจัดบริการการศึกษาโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ส่งผลให้ทรัพยากรไหลเข้าสู่ภาคบริการการศึกษาในตลาดน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

๖) การให้เงินอุดหนุนรายหัวของรัฐแก่ผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน มิได้ช่วยให้ผู้เรียนที่ด้อยโอกาส/ยากจนได้รับโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้นหรือเท่าเทียมกับผู้เรียนทั่วไปแต่อย่างใด แต่กลับทำให้ผู้ที่มีความได้เปรียบทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับประโยชน์จากบริการการศึกษาของรัฐในราคาที่ถูกลงและมีคุณภาพสูงมากกว่าผู้เรียนที่ด้อยโอกาส/ยากจน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการลงทุนเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของรัฐ โดยมุ่งหวังว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะส่งผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ของประชากรให้ลดลงนั้น กลับทำให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้เพิ่มขึ้น

๖.๓ ประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการ

๑) รัฐจำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทจากการจัดการศึกษาเป็นหลัก มาเป็นผู้กำกับนโยบาย แผน มาตรฐาน และส่งเสริมสนับสนุน รวมทั้งกำกับ คุณภาพและมาตรฐาน ติดตาม/ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นหลัก และให้บทบาทการจัดการศึกษาเป็นบทบาทรอง

๒) รัฐต้องเข้ามากำกับและ/หรือแทรกแซงกลไกตลาดในกรณี ที่กลไกตลาดไม่สามารถทำงานได้ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานของ กลไกตลาดให้เกิดขึ้นในตลาดบริการการศึกษาอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

๓) บริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพ เนื่องจากปัญหาของภาคการศึกษามีได้อยู่ที่การขาดแคลนทรัพยากร แต่อยู่ที่การบริหารและใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ โดยการจัดทำ แผนที่ตั้งสถานศึกษา เพื่อดำเนินการยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษาที่หมด ความจำเป็น ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และไม่เกิดการประหยัด เนื่องจากขนาด (economy of scale) ยกเว้นสถานศึกษาที่ห่างไกล การคมนาคม อยู่ในถิ่นทุรกันดาร และมีความจำเป็นต้องจัดให้มีบริการ การศึกษาเพื่อให้บริการแก่ประชากรในพื้นที่นั้น ๆ แม้ว่าจะขาดทุนหรือมี ต้นทุนในการดำเนินการที่สูง รัฐก็ยังจำเป็นต้องรับภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าว เพื่อให้เกิดบริการการศึกษาแก่พลเมืองอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้ง การเกลี้ย बुคกลางครุฑให้เกิดการใช้ทรัพยากรบุคคลอย่างเหมาะสม โดยมีแผนขั้นตอนการดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยอาศัยกลไกทาง การเงินเป็นเครื่องมือในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

๔) อาจเปลี่ยนสถานะของสถานศึกษาให้เป็นโรงเรียนพันธะสัญญา (charter school) เพื่อให้ความเป็นอิสระ และความคล่องตัวในการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรของสถานศึกษา ภายใต้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด โดยอาศัยกลไกทางการเงินเป็นเครื่องมือในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

๕) เปลี่ยนสถานะของครูและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นพนักงานของรัฐ โดยให้บุคลากรที่รับเข้าใหม่เป็นพนักงานของรัฐที่ได้รับค่าตอบแทนที่สูงกว่าข้าราชการ มีเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพที่ชัดเจน มีเกียรติและศักดิ์ศรี การเพิ่มค่าตอบแทนประจำปีเป็นไปตามศักยภาพและความสามารถ รวมทั้งผลงาน มีความคล่องตัวในเข้าและออกจากงานที่ง่ายกว่าระบบราชการ เพื่อจูงใจให้คนเก่ง คนดี และมีความสามารถเข้ามาเป็นครู

๖) ให้มีระบบบัญชีสถานศึกษาตามเกณฑ์พึงรับ - พึงจ่าย (accrual basis) เพื่อความโปร่งใส และแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้

๗) พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลด้านคุณภาพมาตรฐานและด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้ทรัพยากร เพื่อการรายงานผลการดำเนินงานทั้งด้านการดำเนินงาน (performance audit) การบริหาร (management audit) และการเงิน (financial audit) และใช้ผลการติดตามและประเมินเป็นองค์ประกอบในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๘) เปลี่ยนระบบการจัดสรรงบประมาณจากเดิมที่จัดสรรผ่าน สถานศึกษามาเป็นการจัดสรรตามตัวผู้เรียน เพื่อให้สถานศึกษาเกิดการปรับประสิทธิภาพและแข่งขันกันจัดการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน สนองตอบความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ได้มาซึ่งงบประมาณตามจำนวนผู้เรียน ที่เข้าเรียนในแต่ละสถานศึกษา

ประเด็นที่ ๗ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

๗.๑ ผลการดำเนินงาน

๑) มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการประกอบกิจการ กระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑

๒) คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ สามารถดำเนินงานจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคมและการสื่อสาร ในรูปแบบอื่น เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาตามความจำเป็นได้อย่างครอบคลุมและครบถ้วน ตามแผนแม่บทกิจการโทรคมนาคม (พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๓)

๓) กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการพัฒนา ICT โดยมีแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ ควบคู่กับการพัฒนาระบบเครือข่ายเพื่อให้ผู้เรียน ผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และประชาชนได้ใช้ประโยชน์จาก ICT อย่างเต็มศักยภาพ

๔) มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่นด้วยแนวทางที่หลากหลาย

๕) มีแผนการพัฒนาผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

๗.๒ ปัญหาการดำเนินงาน

๑) ผู้บริหารส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ (Hardware) มากกว่าการนำเนื้อหาสาระในสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ (Software) ไปใช้ในการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้สอน ให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและจัดกระบวนการเรียนรู้

๒) ครูและนักเรียนนำความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้วยตนเองน้อย

๓) สถานศึกษามีจำนวนคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ล้าสมัย

๗.๓ ประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการ

๑) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาแก่ผู้บริหาร ครู อาจารย์และผู้เรียนอย่างถูกต้องให้มากขึ้น

๒) จัดฝึกอบรมให้ครู อาจารย์ให้มีความสามารถในการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งความสามารถในการสอนให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

๓) กำหนดมาตรการส่งเสริมให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและชำนาญ รวมทั้งมีมาตรการในการจัดสรรอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้แก่สถานศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ตลอดจนเปิดโอกาสให้ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ เกี่ยวกับการมีและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้น

๔) จัดหาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในลักษณะ e-Book e-Library และ Courseware ที่มีคุณภาพและน่าสนใจให้ผู้เรียนได้ใช้ในการเรียนการสอนทุกระดับอย่างเพียงพอ และทันเวลา ในราคาที่เหมาะสม

๕) กระจายโอกาสการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมทั้งสื่อสารมวลชนในทุกรูปแบบไปสู่ผู้เรียนทุกระดับและประชาชนทุกเพศทุกวัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

๖) เร่งรัดการจัดตั้งหน่วยงานกลางด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เพื่อทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผน ส่งเสริม และประสาน การวิจัย

การพัฒนาและการใช้ รวมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิผลของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ให้แล้วเสร็จภายในปี ๒๕๕๔ พร้อมทั้งจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ประเด็นที่ ๘ กฎหมายการศึกษา

๘.๑ ผลการดำเนินงาน

๑) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แม้จะมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๕ สาระการปรับปรุงยังคงเน้นการปรับปรุงโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ

๒) ปัจจุบันยังมีกฎหมายการศึกษาที่อยู่ในขั้นตอนการดำเนินการจัดทำและอยู่ระหว่างกระบวนการทางนิติบัญญัติอีกหลายฉบับ อาทิ ร่างพระราชบัญญัติเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิจัยระบบการศึกษาแห่งชาติ (องค์กรมหาชน) พ.ศ. ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรชุมชนและองค์กรเอกชน รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ พ.ศ. ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ พ.ศ. ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรวิชาชีพ รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ พ.ศ.

๘.๒ ปัญหาการดำเนินงาน

๑) เนื่องจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงมีผลให้ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

๒) กฎหมายการศึกษาที่มีผลใช้บังคับแล้วยังไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดระบบการส่งเสริมความรู้ และมาตรการบังคับใช้ให้แก่ฝ่ายปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม การบริหารจัดการศึกษาบางเรื่องยังขาดกฎหมายรองรับ เช่น ระเบียบการจัดหาผลประโยชน์ในที่ราชพัสดุ กฎหมายรองรับสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล กฎหมายการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

๓) หน่วยงานส่วนกลาง บังคับใช้กฎหมายการศึกษาโดยเน้นการปฏิรูปโครงสร้างองค์กรมากกว่าการปฏิรูปคุณภาพการเรียนการสอนในสถานศึกษา ส่งผลให้การปฏิรูปการศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ควร

๘.๓ ประเด็นที่ควรเร่งดำเนินการ

จากผลการประเมินการบังคับใช้กฎหมายการศึกษาและผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีประเด็นกฎหมายสำคัญที่สมควรดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ดังนี้

๑) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

(๑) ปรับแก้สาระของกฎหมายเพื่อให้สามารถรองรับการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

(๒) จัดทำกฎ ระเบียบ หรือแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากที่ราชพัสดุของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถระดมทุนเพื่อการศึกษาได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

(๓) จัดทำกฎกระทรวงเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๔) จัดทำกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๕) ปรับแก้สาระของกฎหมาย เพื่อให้มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีเอกภาพในการดำเนินงานและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อครูและบุคลากรทางการศึกษา

(๖) จัดทำกฎหมายเพื่อการจัดตั้งหน่วยงานกลาง และกองทุนเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

๒) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖

(๑) จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสถานศึกษาที่เป็น นิติบุคคล เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตาม เจตนารมณ์ของกฎหมาย

(๒) ปรับแก้ สาระของกฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์วิธีการได้มา วาระการดำรงตำแหน่งและองค์ประกอบของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ที่กฎหมายกำหนด

๓) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗

(๑) ปรับปรุงสาระของกฎหมายเกี่ยวกับวิธีการ หลักเกณฑ์ การคัดเลือก และองค์ประกอบของ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษาให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

(๒) ปรับปรุงสาระของกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวกับการบรรจุแต่งตั้ง การโยกย้ายผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงและยุติธรรม

ประเด็นที่ ๙ การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย

๙.๑ ผลการดำเนินงาน

๑) มีการพัฒนาหลักสูตรที่หลากหลาย และบูรณาการให้สอดคล้อง กับวิถีชีวิต โดยมีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาเพื่อชีวิตที่ไม่อิงหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้แผนแม่บทชุมชนในการจัดทำหลักสูตร พัฒนา หลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการ พัฒนาหลักสูตรระยะสั้นและหลักสูตรเฉพาะ กลุ่มเป้าหมาย

๒) กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีการดำเนินการหลากหลายรูปแบบ เช่น จัดให้มีการพบกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการเรียน การสอนโดยเข้ารับการฝึกอบรมตามสถานที่และเวลาที่กำหนด การเรียนรู้จาก สื่อวิทยุ โทรทัศน์ และแหล่งเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดบริการ และยังมีจัดการ เรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

๓) การวัดและประเมินผลผู้เรียน มีการปรับเปลี่ยนวิธีการวัดและ ประเมินผลผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒ มาตรา ๒๖ ซึ่งได้กำหนดให้พิจารณาพัฒนาการ ความประพฤติ การสังเกต พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม การทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการ เรียนการสอน

๔) การเทียบโอนผลการเรียนรู้ มีการจัดทำหลักเกณฑ์ วิธีการ เทียบระดับการศึกษา และได้มีการพัฒนาเทียบระดับการศึกษาในระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้ง หลักเกณฑ์การเทียบโอนความรู้ประสบการณ์และการเทียบโอนผล การเรียนรู้ด้านอาชีวศึกษา

๕) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการทดสอบทางการศึกษาระดับ ชาติขั้นพื้นฐาน (O – NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ หรือเทียบเท่า พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาออก โรงเรียน (เดิม) ทุกวิชา ต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ และต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของการ ทดสอบในระดับประเทศ

๖) มีการพัฒนามาตรฐานการศึกษานอกโรงเรียน และออกประกาศ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อใช้เป็นเป้าหมาย ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน

๗) มีการจัดบริการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสร้างโอกาสและทางเลือก ให้ประชาชน สามารถหาความรู้ตามความสนใจในรูปแบบต่างๆ ตามอัธยาศัย ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา การให้บริการผ่านสื่อเทคโนโลยี มีการพัฒนาห้องสมุดประชาชน และศูนย์ บริการการศึกษาตามอัธยาศัยให้เป็นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเชื่อมโยง ห้องสมุดทั่วประเทศ มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานต้นแบบ คลังแหล่งเรียนรู้ มีอุทยานการเรียนรู้ (TK Park) ซึ่งเป็นต้นแบบของห้องสมุดมีชีวิตที่ ดำเนินโครงการ/กิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งได้มีการพัฒนา เว็บไซต์ทางด้าน e – Learning ด้วยระบบ Digital TK Park และร่วมมือ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งอุทยานการเรียนรู้ส่วนภูมิภาค ภาคละ ๑ แห่ง ได้แก่ ภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่จังหวัดมหาสารคาม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดชลบุรี และภาคใต้ที่จังหวัดยะลา

๘) สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีการผลิตรายการเพื่อการศึกษาผ่านสื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ (สถานี ETV) และได้ขยายช่องทางรับชมผ่านทางอินเทอร์เน็ต รวมทั้งให้บริการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

๙.๒ ปัญหาการดำเนินงาน

๑) แม้จะได้มีการพัฒนาหลักสูตรต่างๆ อย่างต่อเนื่อง แต่พบว่าการดำเนินการดังกล่าวยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายเท่าที่ควร เนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนี้ งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน

๒) ผลการศึกษาของผู้เรียนจากการศึกษานอกระบบยังต่ำกว่าเกณฑ์ที่น่าพึงพอใจ และการศึกษาตลอดชีวิตยังไม่เป็นวิถีชีวิตของคนในชาติ ระบบบริหาร ทรัพยากร และโอกาสไม่เปิดกว้างให้ประชากรของประเทศได้รับความรู้ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการดำรงชีพ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเท่าที่ควร

๓) นักเรียนออกกลางคันมีเป็นจำนวนมาก และการจัดการศึกษาทักษะอาชีพ มีวัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์ไม่เพียงพอ

๔) เครื่องมือในการวัดและประเมินผลไม่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน และเกณฑ์การวัดและประเมินผลยังไม่เหมาะสมกับผู้เรียน

๕) บุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการเทียบโอน อีกทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมีหลากหลายยุ่งยากต่อการใช้ ส่วนการเทียบระดับการศึกษาต้องตั้งคณะกรรมการที่มีความสามารถเฉพาะด้าน

ที่จะประเมินซึ่งหาได้ค่อนข้างยาก ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการประเมินเทียบระดับไม่สัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายที่เก็บจากผู้ขอรับการประเมิน

๖) บุคลากรของสถานศึกษายังมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้การเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง ทำให้ด้อยคุณภาพและประสิทธิภาพ อีกทั้งขาดการกำกับนิเทศติดตามอย่างใกล้ชิด

๗) ห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดแคลนบุคลากร และงบประมาณที่จะพัฒนาห้องสมุดให้มีความก้าวหน้า ทันสมัย อีกทั้งยังไม่สามารถจูงใจให้ประชาชนเห็นประโยชน์และเข้าใช้ห้องสมุดเท่าที่ควร นอกจากนี้บุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ในห้องสมุด และการเช่าคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ความเร็วสูง ก็ไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

๘) เนื่องจากการให้บริการผ่านสื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ต้องมีอุปกรณ์ในการรับสัญญาณ จึงเป็นข้อจำกัดที่ทำให้ประชาชนทั่วไปไม่สามารถรับบริการได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร ไม่เพียงพอ

๙.๓ ประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการ

๑) ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการเรียนรู้ออนไลน์ตลอดชีวิต เพื่อเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

๒) จัดระบบคูปองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและผู้ด้อยโอกาส

๓) ควรศึกษาเชิงลึกถึงหลักสูตรที่สามารถตอบสนองความต้องการ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่น รวมถึงวิถีชีวิต และ ลักษณะอาชีพของกลุ่มเป้าหมาย

๔) ควรพัฒนาให้ความรู้แก่บุคลากรของสถานศึกษา รวมทั้งเร่งประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาหาความรู้

๕) การเทียบโอนผลการเรียนรู้ หน่วยนโยบายและหน่วยปฏิบัติการควรมีการซักซ้อมความเข้าใจกันอย่างชัดเจน ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้การประเมิน

๖) เร่งรัดจัดทำมาตรฐานและตัวบ่งชี้ร่วมกับ สมศ. เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติของสถานศึกษาและการประเมินคุณภาพภายนอก

๗) พัฒนาและเพิ่มแหล่งเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย กระจายอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ

๘) ควรจัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้แก่ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษอย่างเหมาะสมและเพียงพอ รวมทั้งพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษอย่างต่อเนื่อง

๙) เร่งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เห็นถึงประโยชน์และศึกษาหาความรู้ในแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจัดให้มีสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่เป็นโทรทัศน์สาธารณะ (Free TV) เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าศึกษาหาความรู้ได้อย่างทั่วถึง

ภาคผนวก

ตารางภาคผนวก

- ตารางที่ ๑ อัตราส่วนนักเรียนชั้นพื้นฐานต่อประชากร จำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๔๒ - ๒๕๕๐
- ตารางที่ ๒ จำนวนนักเรียน/นักศึกษาอาชีวศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๔๒ - ๒๕๕๐
- ตารางที่ ๓ อัตราส่วนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (อายุ ๑๘-๒๑ ปี) ต่อประชากร ปีการศึกษา ๒๕๔๒ - ๒๕๕๐
- ตารางที่ ๔ จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทย ปี ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙
- ตารางที่ ๕ จำนวนนักเรียนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา จำแนกตามประเภท ปีการศึกษา ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙
- ตารางที่ ๖ จำนวนนักเรียนพิการ และกลุ่มเด็กพิเศษด้านต่างๆ จำแนกตามประเภท ปีการศึกษา ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙
- ตารางที่ ๗ จำนวนนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๔๒ - ๒๕๔๙

ตารางที่ ๑ อัตราส่วนนักเรียนชั้นพื้นฐานต่อประชากร จำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๔๒ - ๒๕๕๐

ระดับการศึกษา	ปี ๒๕๔๒	ปี ๒๕๔๓	ปี ๒๕๔๔	ปี ๒๕๔๕	ปี ๒๕๔๖	ปี ๒๕๔๗	ปี ๒๕๔๘	ปี ๒๕๔๙	ปี ๒๕๕๐
ระดับก่อนประถมศึกษา									
- จำนวนประชากร (อายุ ๓-๕ ปี)	๒,๘๘๙,๖๘๓	๒,๙๖๒,๘๙๒	๒,๙๖๐,๙๓๐	๒,๙๖๐,๙๓๐	๒,๙๖๗,๒๗๒	๒,๙๙๑,๑๓๒	๒,๙๘๘,๐๐๐	๒,๙๘๘,๐๐๐	๒,๙๘๗,๒๘๗
- จำนวนนักเรียน	๒,๗๖๖,๒๖๖	๒,๗๖๘,๘๘๘	๒,๗๖๖,๘๘๘	๒,๗๖๖,๘๘๘	๒,๗๖๖,๘๘๘	๒,๗๖๖,๘๘๘	๒,๗๖๖,๘๘๘	๒,๗๖๖,๘๘๘	๒,๗๖๖,๘๘๘
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	๙๖.๑	๙๓.๑	๙๖.๖	๙๖.๖	๙๖.๖	๙๖.๖	๙๖.๖	๙๖.๖	๙๖.๖
ระดับประถมศึกษา									
- จำนวนประชากร (อายุ ๖-๑๒ ปี)	๕,๘๒๐,๓๘๐	๕,๘๓๗,๘๖๖	๕,๘๓๕,๐๖๓	๕,๘๓๕,๐๖๓	๕,๘๓๗,๘๖๖	๕,๘๓๗,๘๖๖	๕,๘๓๗,๘๖๖	๕,๘๓๗,๘๖๖	๕,๘๓๗,๘๖๖
- จำนวนนักเรียน	๕,๙๖๑,๘๐๘	๖,๐๖๓,๗๕๗	๖,๐๕๖,๘๖๖	๖,๐๕๖,๘๖๖	๖,๐๖๓,๗๕๗	๖,๐๖๓,๗๕๗	๖,๐๖๓,๗๕๗	๖,๐๖๓,๗๕๗	๖,๐๖๓,๗๕๗
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	๑๐๒.๔	๑๐๓.๘	๑๐๓.๘	๑๐๓.๘	๑๐๓.๘	๑๐๓.๘	๑๐๓.๘	๑๐๓.๘	๑๐๓.๘
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น									
- จำนวนประชากร (อายุ ๑๒-๑๕ ปี)	๒,๘๕๕,๖๒๕	๒,๘๖๖,๗๗๕	๒,๘๕๕,๓๑๗	๒,๘๕๕,๓๑๗	๒,๘๖๖,๗๗๕	๒,๘๖๖,๗๗๕	๒,๘๖๖,๗๗๕	๒,๘๖๖,๗๗๕	๒,๘๖๖,๗๗๕
- จำนวนนักเรียน	๒,๓๗๕,๑๘๓	๒,๓๘๘,๐๖๙	๒,๓๘๘,๖๕๐	๒,๓๘๘,๖๕๐	๒,๓๘๘,๖๕๐	๒,๓๘๘,๖๕๐	๒,๓๘๘,๖๕๐	๒,๓๘๘,๖๕๐	๒,๓๘๘,๖๕๐
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	๘๓.๕	๘๓.๖	๘๓.๖	๘๓.๖	๘๓.๖	๘๓.๖	๘๓.๖	๘๓.๖	๘๓.๖
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย									
- จำนวนประชากร (อายุ ๑๕-๑๗ ปี)	๓,๑๒๑,๕๗๘	๓,๐๖๖,๑๖๖	๓,๐๕๖,๕๕๐	๓,๐๕๖,๕๕๐	๓,๐๖๖,๑๖๖	๓,๐๖๖,๑๖๖	๓,๐๖๖,๑๖๖	๓,๐๖๖,๑๖๖	๓,๐๖๖,๑๖๖
- จำนวนนักเรียน	๑,๗๒๕,๕๐๘	๑,๗๒๕,๓๘๘	๑,๗๒๕,๓๘๘	๑,๗๒๕,๓๘๘	๑,๗๒๕,๓๘๘	๑,๗๒๕,๓๘๘	๑,๗๒๕,๓๘๘	๑,๗๒๕,๓๘๘	๑,๗๒๕,๓๘๘
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	๕๕.๓	๕๖.๑	๕๖.๓	๕๖.๓	๕๖.๑	๕๖.๑	๕๖.๑	๕๖.๑	๕๖.๑
- จำนวนนักเรียนสามัญศึกษา	๑,๐๓๗,๐๕๙	๑,๐๓๗,๐๕๙	๑,๐๓๗,๐๕๙	๑,๐๓๗,๐๕๙	๑,๐๓๗,๐๕๙	๑,๐๓๗,๐๕๙	๑,๐๓๗,๐๕๙	๑,๐๓๗,๐๕๙	๑,๐๓๗,๐๕๙
- จำนวนนักเรียนอาชีวศึกษา	๖๘๘,๔๔๙	๖๘๘,๓๒๖	๖๘๘,๓๒๖	๖๘๘,๓๒๖	๖๘๘,๓๒๖	๖๘๘,๓๒๖	๖๘๘,๓๒๖	๖๘๘,๓๒๖	๖๘๘,๓๒๖
- สามัญศึกษา : อาชีวศึกษา	๖๐ : ๔๐	๖๔ : ๓๖	๖๕ : ๓๕	๖๕ : ๓๕	๖๔ : ๓๖	๖๔ : ๓๖	๖๔ : ๓๖	๖๔ : ๓๖	๖๐ : ๔๐

ตารางที่ ๑ (ต่อ) อัตราส่วนนักเรียนชั้นพื้นฐานต่อประชากร จำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๔๒ - ๒๕๕๐

ระดับการศึกษา	ปี ๒๕๕๒	ปี ๒๕๕๓	ปี ๒๕๕๔	ปี ๒๕๕๕	ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๕๐
รวมระดับการศึกษาทุกมั่งคัม									
- จำนวนประชากร (อายุ ๖-๑๔ ปี)	๘,๖๖๖,๐๐๕	๘,๖๖๔,๖๓๑	๘,๖๘๐,๓๔๐	๘,๗๐๐,๖๐๒	๘,๗๒๑,๕๕๓	๘,๗๓๒,๔๔๑	๘,๗๐๖,๐๐๐	๘,๖๗๘,๐๐๐	๘,๘๘๒,๘๐๔
- จำนวนนักเรียน	๘,๓๓๗,๐๐๑	๘,๓๒๓,๘๒๖	๘,๓๕๕,๐๗๒	๘,๔๖๕,๑๗๒	๘,๕๓๐,๑๓๗	๘,๖๐๑,๘๕๒	๘,๕๗๓,๘๘๒	๘,๕๕๗,๘๘๔	๘,๓๘๘,๕๑๑
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	๙๖.๒	๙๖.๕	๙๖.๗	๙๗.๓	๙๗.๘	๙๘.๕	๙๗.๑	๙๘.๒	๙๕.๐
รวมระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน									
- จำนวนประชากร (อายุ ๓-๑๗ ปี)	๑๔,๖๗๗,๒๖๖	๑๔,๕๖๓,๖๘๘	๑๔,๕๕๒,๐๓๕	๑๔,๕๐๓,๐๘๒	๑๔,๕๓๑,๖๗๗	๑๔,๕๖๕,๐๔๕	๑๔,๖๐๕,๐๐๐	๑๔,๖๗๐,๐๐๐	๑๔,๘๖๕,๑๖๔
- จำนวนนักเรียน	๑๒,๘๕๘,๗๗๕	๑๒,๘๖๗,๑๒๒	๑๒,๘๖๓,๓๖๔	๑๒,๘๕๕,๔๖๖	๑๒,๘๖๑,๒๐๐	๑๒,๘๖๘,๑๘๘	๑๒,๘๖๐,๘๐๘	๑๒,๘๖๗,๓๕๑	๑๒,๘๖๕,๒๕๕
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	๘๗.๖	๘๘.๔	๘๘.๕	๘๘.๖	๘๘.๑	๘๘.๓	๘๘.๐	๘๘.๖	๘๕.๗

- ที่มา :
๑. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, สถิติการศึกษาแห่งชาติปีการศึกษา ๒๕๓๘-๒๕๔๓.
 ๒. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๔.
 ๓. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทยปีการศึกษา ๒๕๔๕.
 ๔. สถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษา, สำนักงาน, สถิติการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีการศึกษา ๒๕๔๕.
 ๕. สถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษา, สำนักงาน, สถิติการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีการศึกษา ๒๕๔๖.
 ๖. สถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษา, สำนักงาน, สถิติการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีการศึกษา ๒๕๔๗.
 ๗. สถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษา, สำนักงาน, สถิติการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีการศึกษา ๒๕๔๘.
 ๘. สถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษา, สำนักงาน, สถิติการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีการศึกษา ๒๕๔๙.

ตารางที่ ๒ จำนวนนักเรียน/นักศึกษาอาชีวศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๒ - ๒๕๕๖

จำนวนนักศึกษา	ปี ๒๕๕๒	ปี ๒๕๕๓	ปี ๒๕๕๔	ปี ๒๕๕๕	ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐
จำนวนนักเรียน/นักศึกษารวม	๑,๑๑๖,๓๙๕	๑,๐๖๓,๔๒๗	๑,๐๒๓,๗๙๗	๑,๐๑๖,๙๙๕	๙๙๖,๔๕๐	๙๙๔,๖๒๓	๑,๐๔๗,๙๔๐	๑,๑๑๐,๑๑๘	๑,๑๓๗,๙๙๐
- ปวช.	๖๘๘,๔๔๙	๖๒๓,๐๓๑	๕๙๖,๓๗๐	๖๐๖,๐๗๕	๕๙๑,๓๕๐	๖๑๖,๐๕๕	๖๘๘,๑๕๖	๗๖๔,๐๕๖	๗๗๐,๐๔๔
- ปวส.	๔๒๖,๕๕๖	๔๓๙,๐๗๖	๔๒๗,๒๖๖	๔๑๐,๒๖๖	๓๙๙,๖๒๕	๓๘๑,๙๖๙	๓๕๙,๖๒๑	๓๙๙,๓๙๖	๓๖๗,๓๑๖
- ปวท.	๑๙๔	๑๖๖	๑๓๙	๑๐๙	๘๔	-	-	-	-
- ปทส.	๑,๑๗๐	๑,๑๕๖	๑,๐๗๗	๑,๐๔๕	๑,๐๑๘	๑,๐๐๐	๙๕๓	๖๘๔	๖๓๔
อัตราส่วนนักเรียน	๒๒.๑	๒๐.๗	๒๐.๔	๒๑.๓	๒๑.๐	๒๑.๕	๒๒.๒	๒๔.๒	๒๔.๓
ปวช. : ประชากร (๑๕ - ๑๗ ปี)	๖๐ : ๔๐	๖๔ : ๓๖	๖๖ : ๓๔	๖๕ : ๓๕	๖๔ : ๓๖	๖๓ : ๓๗	๕๙ : ๔๑	๕๙ : ๔๑	๖๐ : ๔๐
สัดส่วนนักเรียน ม.ปลายประเภทสามัญศึกษา : อาชีวศึกษา	๖๓๔,๗๙๔	๖๓๐,๗๙๗	๖๓๑,๗๕๑	๖๒๖,๕๕๒	๖๑๔,๑๐๗	๖๑๓,๖๒๔	๖๗๖,๖๓๘	๗๓๗,๗๖๔	๖๘๑,๓๐๒
- ม.๔	๓๙๖,๒๑๓	๔๐๖,๘๔๓	๔๐๔,๑๖๔	๓๙๗,๕๕๙	๓๗๐,๔๕๕	๓๖๘,๔๐๔	๓๗๓,๑๒๕	๔๐๗,๓๓๙	๔๓๗,๘๐๙
- ปวช.๑	๒๓๘,๕๘๑	๒๒๓,๙๕๔	๒๒๗,๕๘๗	๒๔๔,๙๙๓	๒๓๖,๖๒๒	๒๔๕,๒๒๐	๓๐๓,๕๑๓	๓๓๐,๔๒๕	๒๔๓,๔๙๓
สัดส่วนนักเรียน ม.๔ : ปวช.๑	๖๒ : ๓๘	๖๔ : ๓๖	๖๕ : ๓๖	๖๑ : ๓๙	๖๑ : ๓๙	๖๐ : ๔๐	๕๕ : ๔๕	๕๕ : ๔๕	๖๔ : ๓๖

- ที่มา : ๑. คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา ๒๕๓๖-๒๕๔๓.
 ๒. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๔.
 ๓. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๕.
 ๔. สถาบันการศึกษานานาชาติ, สำนักงาน, สถิติการศึกษานานาชาติ ปีการศึกษา ๒๕๔๖.
 ๕. สถาบันการศึกษานานาชาติ, สำนักงาน, สถิติการศึกษานานาชาติ ปีการศึกษา ๒๕๔๗.
 ๖. สถาบันการศึกษานานาชาติ, สำนักงาน, สถิติการศึกษานานาชาติ ปีการศึกษา ๒๕๔๘.
 ๗. สถาบันการศึกษานานาชาติ, สำนักงาน, สถิติการศึกษานานาชาติ ปีการศึกษา ๒๕๔๙.
 ๘. สถาบันการศึกษานานาชาติ, สำนักงาน, สถิติการศึกษานานาชาติ ปีการศึกษา ๒๕๕๐.

ตารางที่ ๓ อัตรากลุ่มนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (อายุ ๑๘-๒๑ ปี) ต่อประชากร ปีการศึกษา ๒๕๔๒ - ๒๕๕๐

ระดับอุดมศึกษา *	ปี ๒๕๔๒	ปี ๒๕๔๓	ปี ๒๕๔๔	ปี ๒๕๔๕	ปี ๒๕๔๖	ปี ๒๕๔๗	ปี ๒๕๔๘	ปี ๒๕๔๙	ปี ๒๕๕๐
- จำนวนประชากร (อายุ ๑๘-๒๑ ปี)	๔,๔๘๓,๔๘๐	๔,๔๓๑,๑๓๖	๔,๓๔๓,๗๗๙	๔,๒๒๐,๔๘๔	๔,๐๗๖,๖๔๙	๓,๙๓๙,๗๑๑	๔,๒๒๕,๐๐๐	๔,๑๙๙,๐๐๐	๔,๑๙๕,๑๐๑
- จำนวนนักศึกษา (อายุ ๑๘-๒๑ ปี)	๑,๐๑๕,๖๑๗	๑,๑๐๒,๕๕๙	๑,๑๓๓,๓๑๗	๑,๑๕๖,๗๐๑	๑,๒๐๑,๕๕๓	๑,๒๙๑,๓๕๔	๑,๔๗๔,๔๔๓	๑,๔๔๘,๗๕๕	๑,๔๔๘,๖๓๖
- อัตรากลุ่มนักศึกษา : ประชากร	๒๒.๗	๒๔.๙	๒๖.๑	๒๗.๔	๒๙.๕	๓๒.๘	๓๕.๙	๓๕.๙	๓๔.๖

* ไม่รวมสถาบันอุดมศึกษาไม่จำกัดรับ การศึกษาเฉพาะทาง และการศึกษาของสงฆ์และคฤหัสถ์

- ที่มา : ๑. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา ๒๕๓๙-๒๕๔๓.
 ๒. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๔.
 ๓. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๕.
 ๔. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๖.
 ๕. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๗.
 ๖. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๘.
 ๗. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๙.
 ๘. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๕๐.

ตารางที่ ๔ จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทย ปี ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙

กลุ่มอายุ	จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย				
	ปี ๒๕๔๕	ปี ๒๕๔๖	ปี ๒๕๔๗	ปี ๒๕๔๘	ปี ๒๕๔๙
อายุ ๑๕ - ๕๙ ปี	๘.๑	๘.๓	๘.๔	๘.๖	๘.๗
อายุ ๑๕ - ๓๙ ปี	๙.๓	๙.๕	๙.๗	๙.๙	๑๐.๑
อายุ ๔๐ - ๕๙ ปี	๖.๓	๖.๔	๖.๖	๖.๙	๖.๙
อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป	๓.๘	๓.๘	๓.๙	๔.๑	๔.๒

ที่มา : เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทย ปี ๒๕๔๘ - ๒๕๔๙.

ตารางที่ ๕ จำนวนนักเรียนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา จำแนกตามประเภท
ปีการศึกษา ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗

ประเภท	ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	ปี ๒๕๕๙
1. เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน	๘๓๓	๒๙๓	๔๑๖	๗๖๐
2. เด็กอยู่ในธุรกิจทางเพศ	๓๗๖	๖๓๔	๓๕๔	๕๓๕
3. เด็กถูกทอดทิ้ง	๔๓,๘๖๖	๖๒,๖๐๒	๖๓,๖๒๔	๔๙,๖๘๓
4. เด็กในสถานพินิจ	๓๘๓	๖๕๑	๗๖๒	๗๗๕
5. เด็กเร่ร่อน	๑,๓๕๕	๑,๖๒๙	๑,๖๗๒	๑,๔๘๘
6. ผลกระทบจากโรคเอดส์	๑๘,๒๐๑	๒๑,๓๙๙	๒๒,๓๘๒	๑๗,๖๔๔
7. ชนกลุ่มน้อย	๓๓,๗๒๑	๕๑,๕๗๖	๕๒,๘๖๒	๔๙,๑๘๔
8. เด็กที่ถูกทำร้าย	๒,๖๔๒	๕,๕๗๔	๓,๑๕๔	๑,๗๔๓
9. เด็กยากจน	๑,๒๖๑,๓๘๗	๑,๘๔๗,๕๒๐	๒,๖๑๒,๗๑๑	๒,๙๐๖,๖๘๙
10. เด็กที่มีปัญหาสุขภาพจิต	๑๑,๕๗๒	๑๕,๒๒๖	๑๔,๒๔๙	๑๓,๘๐๘
11. อื่น ๆ	๓,๖๓๐	๑๐,๖๑๔	๒๑,๑๕๒	๓๓,๐๓๒
รวม	๑,๓๗๗,๙๖๖	๒,๐๑๗,๗๑๘	๒,๗๙๓,๓๓๘	๓,๐๗๕,๓๔๑

ที่มา : ๑. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน.สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๕๗.
๒. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน.สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๕๘.
๓. เลขาธิการสภาการศึกษา,สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๕๙.

ตารางที่ ๖ นักเรียนพิการ และกลุ่มเด็กพิเศษด้านต่างๆ จำแนกตามประเภท
ปีการศึกษา ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗

ประเภท	ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	ปี ๒๕๕๙
1. บกพร่องทางการเห็น	๑๐,๖๑๑	๑๑,๓๔๓	๑๘,๑๗๐	๑๗,๘๒๑
2. บกพร่องทางการได้ยิน	๔,๖๘๕	๖,๘๘๐	๑๐,๑๐๒	๙,๔๗๖
3. บกพร่องทางสติปัญญา	๒๗,๓๒๑	๒๙,๔๒๗	๓๓,๐๙๐	๓๐,๘๑๗
4. บกพร่องทางร่างกาย/สุขภาพ	๑๕,๖๑๒	๑๖,๐๔๔	๒๑,๓๐๒	๒๐,๗๐๑
5. ปัญหาทางการเรียนรู้	๖๕,๔๕๓	๗๕,๙๒๐	๑๑๓,๔๖๕	๑๐๕,๙๕๒
6. บกพร่องทางการพูด/ภาษา	๑๑,๑๗๖	๑๑,๕๒๖	๑๓,๒๔๖	๑๒,๑๑๗
7. บุคคลออทิสติก	๙,๐๙๔	๓,๗๗๙	๔,๔๑๕	๔,๒๒๑
8. ปัญหาทางพฤติกรรม/อารมณ์	๓,๕๒๖	๙,๖๑๘	๑๓,๒๑๔	๑๑,๖๗๔
9. พิการซ้อน	๙,๖๓๕	๑๐,๖๑๒	๑๑,๔๗๕	๑๐,๔๓๒
รวม	๑๕๗,๑๑๓	๑๗๕,๑๔๙	๒๓๘,๔๗๙	๒๒๓,๒๑๑

- ที่มา : ๑. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๕๗.
๒. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๕๘.
๓. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๕๙.

ตารางที่ ๗ จำนวนนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๒ - ๒๕๕๙

ระดับการศึกษา	ปี ๒๕๕๒	ปี ๒๕๕๓	ปี ๒๕๕๔	ปี ๒๕๕๕	ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	ปี ๒๕๕๙
เบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน/ส่งเสริมการรู้หนังสือ	๘๕,๓๒๓	๑๐๔,๙๓๖	๔๔,๗๗๔	๗๔,๗๖๒	๘๓,๘๗๘	๑๖๖,๔๒๕	๑๐๔,๖๔๖	
สายสามัญ	๑,๓๑๑,๘๒๓	๑,๔๕๘,๒๒๓	๑,๗๐๒,๔๓๘	๒,๐๕๗,๑๓๖	๑,๕๕๓,๔๘๕	๑,๗๐๓,๒๔๗	๑,๙๗๕,๗๔๐	
สายอาชีพ	๒,๓๔๗,๘๖๘	๒,๑๔๖,๖๒๐	๑,๖๙๔,๓๗๕	๑,๙๗๒,๖๑๙	๓,๑๓๕,๓๒๖	๓,๓๙๐,๐๔๔	๓,๔๓๑,๗๗๖	
รวมทั้งหมด	๓,๗๕๕,๐๑๔	๓,๖๐๙,๗๗๙	๓,๔๔๑,๖๘๗	๔,๐๔๖,๑๖๕	๕,๐๖๖,๘๑๖	๕,๑๖๕,๗๕๙	๕,๕๑๖,๑๖๒	

หมายเหตุ ปีการศึกษา ๒๕๔๖ ไม่มีข้อมูล

ที่มา :

๑. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา ๒๕๓๙-๒๕๔๓.
๒. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๔.
๓. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๕๕.
๔. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๗.
๕. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๘.
๖. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๙.
๗. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๕๐.

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. **กรอบความคิดการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบ. ๒๕๕๑.** (เอกสารอัดสำเนา)
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๔.** กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์. ๒๕๔๖.
- **ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๕.** กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์. ๒๕๔๕.
- **ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๕.** กรุงเทพฯ : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด. ๒๕๔๖.
- **แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๙)** กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด. ๒๕๔๕.
- **รายงานการวิจัยเพื่อประกอบการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ.** กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด. ๒๕๔๓.
- **รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผนการปฏิรูปการผลิตและการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา. ๒๕๔๖.**
- **สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา ๒๕๓๙-๒๕๔๓.** ศูนย์สถิติแห่งชาติ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา. ๒๕๔๕.
- คณะกรรมการการอาชีวศึกษา, สำนักงาน. **กรอบอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับแปล). ๒๕๔๕.** (เอกสารอัดสำเนา).
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักงาน. **เอกสารประกอบการประชุมคณะทำงานจัดทำโครงการพัฒนาสถาบันฝึกหัดครู ครั้งที่ ๒/๒๕๕๑. ๒๕๕๑.** (เอกสารอัดสำเนา)
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **รายงานการศึกษาระดับสมบูรณโครงการศึกษาเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการศึกษามนุษย์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม. ๒๕๔๗.**

รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), สำนักงาน.

รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก ระดับการศึกษาขั้น
พื้นฐาน (พ.ศ.๒๕๔๔ - ๒๕๔๘).

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษา ในช่วง
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔)
ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๕๙).

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๑.

..... ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา กรุงเทพฯ : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่
จำกัด. ๒๕๔๗.

..... คู่มือการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
๒๕๔๗.

..... ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทย ปี ๒๕๔๘ - ๒๕๔๙. บริษัทพริกหวาน
กราฟฟิค จำกัด. ๒๕๕๑.

..... ยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพการศึกษา : ระเบียบวาระแห่งชาติ
(พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕). ๒๕๕๑. (เอกสารอัดสำเนา).

..... รายงานการติดตามและประเมินระบบครู ณาจารย์ และบุคลากร
ทางการศึกษา. ๒๕๔๗.

..... รายงานการวิจัยแผนพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี :
กรณีศึกษาของกรุงเทพมหานครและ ๕ ประเทศ. ๒๕๔๗. (เอกสาร
อัดสำเนา).

..... รายงานการศึกษาเปรียบเทียบคุณวุฒิ : กรณีศึกษาของประเทศอังกฤษ
สก๊อตแลนด์ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์. ๒๕๔๕. (เอกสารอัดสำเนา).

..... รายงานการสังเคราะห์ผลการติดตามและประเมินการดำเนินงาน
ปฏิรูปการศึกษานับตั้งแต่ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๔๒ ถึงสิ้นสุดปีงบประมาณ ๒๕๔๘. กรุงเทพฯ : บริษัท
พริกหวานกราฟฟิค จำกัด. ๒๕๔๗.

- รายงานการสังเคราะห์สภาวะการณ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น. ๒๕๕๐.
- รายงานผลการประเมินโอกาสและคุณภาพการศึกษาของคนไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๐.
- รายงานผลการศึกษาความต้องการกำลังคนของกลุ่มอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด. ๒๕๔๙.
- รายงานผลการศึกษาแนวทางการผลิตกำลังคนด้านอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีตามความต้องการของประเทศ : กรณีศึกษาสาขาช่างอุตสาหกรรม. ๒๕๕๑. (เอกสารอัดสำเนา).
- รายงานสรุปผลการดำเนินการโครงการนำร่องฝึกอบรมแบบฐานสมรรถนะสำหรับบุคลากรของสถานประกอบการ. ๒๕๔๗. (เอกสารอัดสำเนา).
- วิฤฤติคุณภาพการศึกษา ประชาชาติในความเสีียง. ๒๕๔๙. (เอกสารอัดสำเนา)
- สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๖. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด. ๒๕๔๗.
- สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๗. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด. ๒๕๔๘.
- สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๘. กรุงเทพฯ : บริษัทห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์. ๒๕๔๙.
- สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๙. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สหายบลิ๊อกและการพิมพ์. ๒๕๕๐.
- สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๕๐. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด. ๒๕๕๑.
- สภาวะการศึกษาไทย ปี ๒๕๔๙/๒๕๕๐ การแก้ปัญหาและการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบของค์รวม. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น. ๒๕๕๐.

- สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล พ.ศ. ๒๕๔๙. กรุงเทพฯ : บริษัท
พริกหวานกราฟฟิค จำกัด. ๒๕๔๙.
- สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล พ.ศ. ๒๕๕๐ กรุงเทพฯ : บริษัท
พริกหวานกราฟฟิค จำกัด. ๒๕๕๐.
- กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการ
ศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๐. สืบค้นจาก http://www.moe.go.th/webld/pdf/B_39.pdf
- กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๗. สืบค้นจาก http://www.moe.go.th/webld/pdf/B_26.pdf
- กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๙. สืบค้นจาก
http://www.moe.go.th/webld/pdf/B_37.pdf
- ข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อคราวประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน
๒๕๕๐ เรื่อง โครงการบัณฑิตคืนถิ่น สืบค้นจาก <http://www.thaigov.go.th>
- ข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อคราวประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม
๒๕๕๑ เรื่อง แนวทางแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู คณาจารย์ และบุคลากร
ทางการศึกษาตามมาตรการเร่งด่วนและมาตรการระยะยาว สืบค้นจาก
<http://www.thaigov.go.th>
- ข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อคราวประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม
๒๕๕๖ เรื่อง โครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี สืบค้น
จาก <http://www.onec.go.th>
- โครงการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์
(สควค.) สืบค้นจาก <http://www.๓.ipst.ac.th/dpst๒/>
- สมศ. รายงานประชาชนครบรอบ ๘ ปี (๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๑) สืบค้นจาก
http://www.onesqa.or.th/upload/61/FileUpload/2396_4674.pdf
- สรุปผลการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลของกระทรวงศึกษาธิการ ในรอบ
๖ เดือน สืบค้นจาก <http://www.moe.go.th>

ปฏิรูปประเทศไทย

เริ่มด้วยร่วมใจปฏิรูปการศึกษา

การพัฒนาคุณภาพการศึกษา/ผู้เรียน

การผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์

การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วม

การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

การผลิตและพัฒนากำลังคน

การเงินเพื่อการศึกษา

เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

กฎหมายการศึกษา

การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย